

**แผนยุทธศาสตร์
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของ
องค์กรทางสังคมต่าง ๆ
ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้**

**สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ**

สาร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ อันเป็นการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา นับว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐ รวมทั้งยังสร้างสรรค์นวัตกรรมการศึกษาให้กับสังคมไทยได้อย่างมาก เพื่อตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนในมิติต่างๆ และผู้ที่มีความต้องการการศึกษาเป็นพิเศษได้ คณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้องค์กรทางสังคมต่างๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และได้ให้ความเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ฉบับนี้ ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2549

แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ฉบับนี้ เป็นภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องช่วยกันผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กเยาวชน และสังคมโดยรวม

(นายวิจิตร ศรีสอ้าน)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

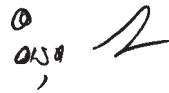
คำนำ

รัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญในการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยได้กำหนดเป็นหลักที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา และการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นอกจากนี้ มาตรา 12 13 14 และมาตรา 61 ยังได้กำหนดให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ เงินอุดหนุนการจัดการศึกษา และการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาจากรัฐ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากบทบัญญัติในมาตรา 12 ดังกล่าว จึงได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ แล้วถึง 3 ฉบับ แต่ก็ยังพบว่า การมีส่วนร่วมขององค์กรดังกล่าวในการจัดการศึกษามีได้มีการขยายตัวเท่าที่ควรและมีปัญหาหลายประการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรดังกล่าว

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ และจัดประชุมระดมความคิดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมคณะกรรมการพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการและองค์กรทางสังคมอื่น และคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา เพื่อพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว หลังจากนั้นได้นำเสนอต่อคณะกรรมการสภาการศึกษา และคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2549 ได้มีมติเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ และให้สำนักงานฯ ติดตามประเมินผล และรายงานต่อสภาการศึกษาและคณะรัฐมนตรีเป็นระยะๆ ต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการขอขอบคุณผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนทำให้ “แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้” แล้วเสร็จสมบูรณ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผล

(นายอรุณ จันทวานิช)
เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
1. ความเป็นมา	1
2. การดำเนินงาน	2
3. หลักการ แนวคิดในการจัดการศึกษารูปแบบศูนย์การเรียน	3
4. แนวนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมอื่นๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียน	7
5. สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียน	11
การจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียน	11
ขั้นตอนการจัดตั้ง การดำเนินงาน และการยกเลิกศูนย์การเรียน	12
ลักษณะเฉพาะของศูนย์การเรียน	13
สภาพการดำเนินงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียน	15
1. การจัดทำกฎกระทรวงตามมาตรา 12	15
2. การอุดหนุนการจัดการศึกษา	17
3. การลดหย่อน/ยกเว้นภาษีสำหรับศูนย์การเรียน	26
4. การส่งเสริมการจัดศูนย์การเรียน	28
4.1 การจัดการศึกษาโดยครอบครัว	28
4.2 การจัดการศึกษาโดยสถานประกอบการ	31
4.3 การจัดการศึกษาโดยสถาบันพระพุทธศาสนา	33
6. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก(SWOT) ในการจัดการศึกษารูปแบบศูนย์การเรียน	34
7. สาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียน	38
วิสัยทัศน์	38
พันธกิจ	38
เป้าหมาย	38

ระยะเวลาดำเนินการ	38
ยุทธศาสตร์และมาตรการ	39
ภาคผนวก	45
มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง (ร่าง)แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วม จัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้	47
กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย ครอบครัว พ.ศ. 2547	49
กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. 2547	52
กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบัน พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548	56

แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ขององค์กรทางสังคมต่าง ๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

1. ความเป็นมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์ที่จะยกระดับความรู้ขั้นพื้นฐานของคนไทยให้สูงขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและสงบสุข ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เป็นไปอย่างรุนแรงและรวดเร็ว จึงกำหนดให้คนไทยทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

เพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์ดังกล่าว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงกำหนดหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา ประกอบกับการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่กว้างขวาง หลากหลายเท่าที่ควร จึงไม่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนในมิติต่างๆ รวมถึงกลุ่มบุคคลที่ต้องการการศึกษาเป็นพิเศษได้ รวมถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเพิ่มขึ้นของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ดังนั้นในมาตรา 12 จึงกำหนดให้ นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และมาตรา 18(3) ได้กำหนดให้ ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานศึกษาที่หน่วยงานจัดการศึกษาออกโรงเรียน บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัด

นอกจากนี้มาตรา 13 14 และ 61 ได้กำหนดให้ รัฐต้องสนับสนุนให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน องค์กร และสถาบันสังคมต่างๆ ดังกล่าวมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ และสนับสนุนให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีความรู้ความสามารถในการให้การศึกษาแก่บุตร รวมทั้งเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

จากบทบัญญัติในกฎหมาย ได้นำมาสู่การพัฒนา นโยบายการจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้โดยหน่วยจัดในมาตรา 12 ดังกล่าว มาโดยลำดับ ประกอบกับนโยบายรัฐบาลในปัจจุบัน ได้กำหนดให้เร่งยกระดับการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยให้ได้ 9.5 ปี และเร่งยกระดับการศึกษาของกำลังแรงงานร้อยละ 50 ให้ถึงระดับมัธยมศึกษาภายในปี 2551 ซึ่งจากการประมาณการเป้าหมายผู้เรียนปีการศึกษา 2548-2551 โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการการศึกษาจำนวนถึง 18.8 ล้านคน ซึ่งลำพังเพียงหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถรองรับการขยายบริการดังกล่าวได้ ประกอบกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรของภาครัฐ จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาโดยองค์กรต่างๆ ให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และเห็นควรให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ขึ้น

ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์ ฯ จะส่งผลให้ผู้เรียนซึ่งหมายถึงคนไทยทั่วประเทศได้เข้าถึงการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย ยืดหยุ่น ตรงกับความสามารถ ความต้องการ และความจำเป็น รวมถึงพนักงานในสถานประกอบการ ซึ่งส่วนใหญ่ยากจนและเป็นผู้ด้อยโอกาส/ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพ มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ รายได้สูงขึ้น มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น สามารถทำงานได้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ ส่งผลต่อความสามารถในการเพิ่มผลผลิต คุณภาพการทำงาน ที่นำไปสู่การเพิ่มศักยภาพของประเทศในด้านต่างๆ โดยที่รัฐไม่ต้องลงทุนเพิ่มมากเช่นในปัจจุบัน และสามารถเติมเต็มการดำเนินงานของภาครัฐที่ยังมีข้อจำกัดในบางเรื่องได้

2. การดำเนินงาน

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ ครั้งนี้ สำนักงานฯ ได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ จัดทำ (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ฯ เบื้องต้น จัดประชุมระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2548 ปรับปรุง (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ฯ ให้มีความสมบูรณ์ และจัดประชุมคณะกรรมการพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการและองค์กรทางสังคมอื่นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2549 คณะอนุกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษา ในวันที่ 22 มิถุนายน 2549 เพื่อพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์ฯ รวมทั้งได้นำเสนอต่อคณะกรรมการสภาการศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 28

มิถุนายน 2549 หลังจากนั้นสำนักงานฯ ได้ปรับปรุงร่างแผนยุทธศาสตร์ฯ และนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2549 ซึ่งที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ และให้สำนักงานฯ ติดตามประเมินผล และรายงานต่อสภาการศึกษาและคณะรัฐมนตรีเป็นระยะๆ ต่อไป

3. หลักการ แนวคิดในการจัดการศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้

จากบทบัญญัติในมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้ นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

คำว่า “มีสิทธิ” ดังกล่าว แสดงว่าบุคคล องค์กร สถาบันสังคมต่างๆ สามารถที่จะ เลือกจัดหรือไม่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ได้ การจัดการศึกษาตามมาตรา 12 จึงนับเป็น ทางเลือกในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่จะจัดการศึกษาตามที่กฎหมาย กำหนด โดยผู้ที่ประสงค์จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องดำเนินการตามที่กฎกระทรวง กำหนด ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาโดยบุคคล องค์กร สถาบันสังคมต่างๆ เป็นไปอย่าง มีมาตรฐาน ไม่ว่าจะผู้ใดจะเป็นผู้จัดการศึกษาก็ตาม

แนวคิดการจัดการศึกษาตามมาตรา 12 มุ่งเน้นให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และมีอิสระในรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่ม เป้าหมายที่มีความหลากหลาย มีความต้องการการศึกษาเป็นพิเศษและขาดโอกาสทางการศึกษา ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้ารับการศึกษาได้ด้วย

แนวคิดการจัดการศึกษาตามมาตรา 12 เมื่อเทียบกับการศึกษาในระดับสากลแล้ว จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับการศึกษาทางเลือก (alternative education) ซึ่งเป็นการจัดการ ศึกษาในรูปแบบใหม่ที่ต่างไปจากรูปแบบของโรงเรียน ที่เป็นทางเลือกสำหรับสังคมที่ ต้องการให้จัดการศึกษาที่ตรงกับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะสำหรับผู้เรียนกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งยังช่วยเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ ที่ไม่อาจจัดให้ตอบสนองกับความต้องการของคนบางกลุ่มได้ นอกจากนี้การศึกษา ทางเลือกยังเป็นแหล่งกำเนิดของนวัตกรรม แนวคิด และวิธีการใหม่ๆ ในการเรียน การสอนอีกด้วย

โรงเรียนทางเลือกในต่างประเทศโดยทั่วไปแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนอิสระ (independent) กลุ่มโรงเรียนของวัดหรือกลุ่มศาสนา และโรงเรียนของรัฐที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการพิเศษหรือเป็นตัวอย่างในการจัดการศึกษาแบบพิเศษเช่น การจัดการศึกษาแบบ Montessori และ Waldorf เป็นต้น

สำหรับลักษณะของการศึกษาทางเลือกในต่างประเทศ จากรายงานการสัมมนาเรื่อง พัฒนาการการศึกษาทางเลือก : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักการศึกษาของประเทศต่างๆ ในเอเชียแปซิฟิก ปี ค.ศ. 2002 โดยสถาบันแห่งชาติเพื่อการวิจัยนโยบายการศึกษา (NIER) ประเทศญี่ปุ่น ได้กล่าวถึงลักษณะของการศึกษาทางเลือก ไว้ดังนี้

1. มีการยอมรับในความหลากหลาย และการรับภาระหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม
2. เน้นการเรียนรู้แบบครบถ้วนและสมบูรณ์ โดยมองเด็กในภาพรวมแล้วจึงพิจารณาถึงความต้องการการศึกษาแบบองค์รวม (holistic education)
3. มีความเชื่อในหลักประชาธิปไตย ในโอกาสที่เสมอภาค และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ รวมทั้งโอกาสในการเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการศึกษามากยิ่งขึ้นของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน
4. กระบวนการการศึกษาทางเลือกยังเป็นแบบอย่างของความเป็นจริง ที่มีความจริงหลายๆ อย่าง และถูกต้องเท่าๆ กัน โดยคนเปรียบเสมือนกิ่งไม้ของต้นไม้มนุษย์ชาติต้นเดียวกัน
5. การศึกษาทางเลือกพยายามแสวงหาความเข้าใจในตนเอง และความหมายรวมทั้งความมุ่งหมายของการศึกษาตามความเข้าใจในตนเอง ตลอดจนการมองว่าการศึกษาเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของสังคม

ส่วนความเคลื่อนไหวของการศึกษาทางเลือกในระดับสากล จากรายงานการจัดการศึกษาโดยองค์กรทางสังคมอื่นๆ (การศึกษาทางเลือก สกศ.,2548) พบว่า การจัดการศึกษาทางเลือกของประเทศในเอเชียและแปซิฟิก ได้แก่ ออสเตรเลีย เดนมาร์ค อินเดีย ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ รัสเซีย เกาหลี ไต้หวัน และไทย จะเริ่มด้วยบริบทของแต่ละประเทศที่สะท้อนถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรม การเมือง และสังคม ซึ่งเริ่มได้รับการยอมรับจากฝ่ายต่างๆ เพิ่มมากขึ้น โดยประเทศต่างๆ มีสภาพการจัดการศึกษาทางเลือก สรุปได้ดังนี้

เกาหลีใต้ ไต้หวัน และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตัวแทนของภูมิภาคเอเชียตะวันออก การจัดการศึกษาทางเลือกยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยในเกาหลีใต้นั้น โรงเรียนที่จัดการศึกษาเสรี (free schools) เพิ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสถานศึกษาทางเลือกในระบบการ

ศึกษาที่เป็นมาตรฐานเมื่อกลางทศวรรษ 1990 (พ.ศ.2533-2543) นี้เอง และความตระหนักในการศึกษาทางเลือกของสังคมรวมทั้งจำนวนโรงเรียนที่จัดการศึกษาเสรีก็มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น

ส่วนไต้หวัน มีการก่อตั้งโรงเรียนที่จัดการศึกษาเสรีขึ้นครั้งแรกเมื่อทศวรรษ 1990 ภายหลังจากชุมนุมประท้วงเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในกรุงไทเป เมื่อ พ.ศ. 2537

สำหรับญี่ปุ่น ซึ่งมีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกับเกาหลีใต้และไต้หวัน ได้มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทางเลือกเกิดขึ้นใหม่เพิ่มขึ้นสูงมาก เช่น โรงเรียนที่จัดการศึกษาเสรี และสถานศึกษาแบบ fee space โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ทศวรรษ 1980 (พ.ศ. 2523-2533) เป็นต้นมา

รัสเซีย มีการเริ่มต้นจัดการศึกษาที่ไม่มีการจัดระดับชั้นเรียน ที่เรียกว่า park school ในต้นทศวรรษ 1990 (พ.ศ.2533-2543) โดยโรงเรียนเหล่านี้เริ่มได้รับการสนับสนุนภายใต้การชักจูงของนักวิทยาศาสตร์ ครู และนักหนังสือพิมพ์ ที่มีความเชื่อในเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

ออสเตรเลีย จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในระหว่างทศวรรษ 1960-1970 (พ.ศ.2503-2523) ได้เป็นตัวกระตุ้นให้มีการจัดการศึกษาทางเลือกขึ้น แต่การก่อตั้งโรงเรียนที่จัดการศึกษาเสรีก็ได้ชะลอตัวลงตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 (พ.ศ. 2513-2533) เป็นต้นมา

นิวซีแลนด์ โดยที่เป็นประเทศขนาดเล็ก และมีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปที่สนับสนุนการปฏิรูปทางสังคม รวมทั้งประชาชนเคยชินกับการทดลองและการแลกเปลี่ยนอำนาจมาแล้วในระดับหนึ่ง ทำให้ในช่วง 150 ปีที่ผ่านมา มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาเสรีที่ผู้ปกครองก่อตั้งขึ้นอย่างน้อยที่สุด 15-20 โรงเรียน

ส่วนประเทศไทย การก่อตั้งโรงเรียนที่จัดการศึกษาเสรีเริ่มต้นเมื่อทศวรรษ 1980 (พ.ศ. 2523-2533) พร้อมกับความก้าวหน้าของประเทศในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โรงเรียนหลายแห่งที่สร้างขึ้น มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมาย เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า และเด็กที่ด้อยโอกาส เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก มีการจัดการศึกษาทางเลือก และใช้โรงเรียนเป็นบ้านที่อยู่อาศัยสำหรับเด็ก พร้อมทั้งให้อาหาร ที่พัก เสื้อผ้า และยารักษาโรค เพื่อตอบสนองตามความต้องการในการเรียนรู้ของเด็กที่ด้อยโอกาสจำนวนมาก ที่ไม่ได้ไปโรงเรียนหรือไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้

นอกจากนี้ในการสัมมนาฯ ดังกล่าว ยังได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. รัฐบาลประเทศต่างๆ ควรดำเนินการดังนี้

1.1 เร่งตรวจสอบข้อขัดแย้งระหว่างนโยบายของรัฐและสิทธิของประชาชนในการได้รับการศึกษาแบบเสรีอย่างเหมาะสม และพิจารณาพันธกิจของรัฐในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะจากทัศนะของผู้ที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียน ผู้ที่ปฏิเสธที่จะเข้าเรียนในโรงเรียน และผู้ที่ออกกลางคัน

1.2 เคารพ นับถือสิทธิของพ่อแม่ผู้ปกครองในการเลือกเข้ารับการศึกษาของบุตรหลาน และสิทธิของประชาชนในการก่อตั้งโรงเรียน

1.3 จัดสภาพแวดล้อมให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีสิทธิจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน และสนับสนุนสิทธิดังกล่าวอย่างเสมอภาค

1.4 ให้การคุ้มครอง และปกป้องการศึกษาทางเลือกตามกฎหมาย จากผลประโยชน์ทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาลทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

1.5 กฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ควรคำนึงถึงคุณลักษณะของการศึกษาทางเลือกในด้านเสรีและความหลากหลาย

1.6 ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย แลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลความเห็นร่วมกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก

2. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ต้องให้ความสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรหลานอย่างเพียงพอ โดยไม่ปล่อยความรับผิดชอบทั้งมวลแก่ครูและระบบการเรียนการสอน

3. ครู ควรตระหนักในบทบาทของตนเองโดยมีบทบาทในฐานะเพื่อนสนิทที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่เอื้อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนมากกว่าการบีบบังคับ

4. ควรดำเนินการวิจัยในการนำเสนอหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่ควรจะเป็น รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5. สร้างเครือข่ายผู้ที่จัดการศึกษาทางเลือกที่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงาน แลกเปลี่ยน แบ่งปันองค์ความรู้และประสบการณ์ และพัฒนาหลักสูตรสนับสนุนการศึกษาทางเลือกด้วยความพยายามของส่วนรวม เพื่อกระตุ้นการดำเนินงานของสถาบันระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

6. องค์กรระหว่างประเทศ อาทิ ยูเนสโก หรือยูนิเซฟ ควรจัดให้มีการสัมมนาหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการศึกษาทางเลือก ในระดับนานาชาติและภูมิภาคอย่างสม่ำเสมอ

การอุดหนุนการศึกษาทางเลือกในต่างประเทศ ส่วนใหญ่ให้การอุดหนุนการศึกษาทางเลือกเท่ากับการจัดการศึกษาโดยภาคเอกชน เนื่องจากผู้จัดการศึกษาทางเลือกจะเป็นภาคเอกชน และองค์กรทางสังคมต่างๆ เช่น สถาบันศาสนา บุคคล สหภาพ และองค์กรธุรกิจต่างๆ ซึ่งไม่ใช่การจัดการศึกษาโดยหน่วยงานภาครัฐ จึงนับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเอกชน โดยประเทศที่รัฐบาลให้เงินอุดหนุนการจัดการศึกษาเกือบทั้งหมดของค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมันนี สวีเดน เดนมาร์ค และออสเตรเลีย ส่วนประเทศที่รัฐบาลอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาให้ทั้งหมด มี 2 ประเทศ ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ และนิวซีแลนด์ (UNESCO, 2005)

4. แนวนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ไว้ในหลายมาตรา ที่สำคัญได้แก่

มาตรา 9 ได้กำหนดให้การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (5) การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และ (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 12 ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

นอกจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแล้ว รัฐยังได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาตามมาตรา 12 ไว้ในที่ต่างๆ ดังนี้

● แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

สืบเนื่องจากบทบัญญัติในมาตรา 12 13 14 18 (3) และ 61 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานนโยบายและแผนการศึกษาของประเทศ ได้กำหนดแนวนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ดังนี้

รัฐบาลต้องให้การส่งเสริม บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีคุณภาพ ในรูปแบบที่หลากหลาย และเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด โดยได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ให้บุคคล องค์กร และสถาบันสังคมอื่นตามมาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้และความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและจัดการศึกษา ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านศาสนธรรม ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามแก่บุตร/ผู้อยู่ในอุปการะ ได้รับเงินอุดหนุนการจัดการศึกษา และการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา รวมทั้งได้รับการส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งเพื่อร่วมกันจัดการศึกษาได้อย่างครบวงจร สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของชุมชน

2. จัดให้มีองค์กร ซึ่งมีผู้แทนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ดำเนินการศึกษาทางเลือกรูปแบบต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาทางเลือกในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

3. สร้างความพร้อมของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา สถาบัน/องค์กรต่างๆ ในสังคม และประชาชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

4. จัดระบบเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดจากการที่ทุกส่วนของสังคมจัดและร่วมจัดการศึกษา

● แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดให้ สนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันทางศาสนา มีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพและความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม

● ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2545-2547)

เพื่อเป็นการมองภาพรวมในเชิงยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร) จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2545 ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) เป็นประธานกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ศึกษาและกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อ

ประสานและผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ ซึ่งได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาทางเลือก ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยเร่งปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทั้งในด้านการศึกษาและการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐ ให้เป็นไปตามภารกิจใหม่ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมุ่งกำหนดนโยบายและส่งเสริมให้ส่วนต่างๆ ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษา รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับภาคเอกชน ประชาชนได้ดี โดยกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) เร่งดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูประบบราชการ

2. ให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เร่งทบทวนกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติต่างๆ พร้อมทั้งกำหนดกลไกและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ให้เกิดขึ้นโดยเร็ว

3. เร่งรัดการจัดทำและประกาศใช้กฎกระทรวงเพื่อรองรับการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการกำหนดสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ผู้จัดและผู้เรียนจะได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

4. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดนโยบาย จัดทำแผนการจัดการศึกษา และติดตามตรวจสอบประเมินผล โดยมีการวางเป้าหมายร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคคล สถาบันทางสังคมอื่นๆ

5. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานประกอบการที่มีความพร้อมจัดการศึกษาให้แก่คนงาน โดยสามารถดำเนินการได้ทั้งในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อยกระดับความรู้ของคนงานจำนวนมากให้สูงขึ้น

6. กำหนดให้มีหน่วยงานดูแลการศึกษาที่เกิดจากองค์กรต่างๆ ให้ชัดเจนทั้งในส่วนกลางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

7. ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่การจัดการศึกษาขององค์กรต่างๆ เพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ในวิถีทางใหม่ๆ และเป็นการศึกษาในรูปแบบที่ลงทุนต่ำกว่าการศึกษารูปแบบเดิม

8. พิจารณาปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาในส่วนต่างๆ ให้เอื้อต่อนวัตกรรมการศึกษาในรูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนระบบการคัดเลือกเข้าสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถรองรับผู้เรียนที่จบมาจากรูปแบบการศึกษาอื่นๆ ที่อาจไม่มี GPA และ PR เช่น การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

● **ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไทย พ.ศ. 2548-2551 (Roadmap)**

ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำ ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไทย (Roadmap) พ.ศ. 2548 - 2551 ตาม แผนบริหารราชการแผ่นดิน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ก ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ ปฏิรูปการศึกษาของประเทศในช่วงเวลา 4 ปี ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการ การดำเนินงานการศึกษาทางเลือก ไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 7 : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชน ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กร สังคมต่างๆ ในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษาและสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลาย และเพื่อระดมทรัพยากร จากแหล่งต่างๆ จากทุกภาคส่วนของสังคม โดยมีมาตรการดังนี้

1. ทบทวน ปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อ การเข้าร่วมจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรสังคมอื่น

2. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรสังคมอื่น

3. สร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ เกี่ยวข้องให้เข้าใจหลักการ ปรัชญาและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือก ตามมาตรา 12

4. รัฐมีมาตรการส่งเสริม สนับสนุน จูงใจให้เอกชน ชุมชน ครอบครัว สถานประกอบการ และองค์กรสังคมอื่น เข้าร่วมจัดการศึกษามากขึ้น ทั้งการสนับสนุน ด้านวิชาการ ให้คำปรึกษา แนะนำ การให้สิทธิประโยชน์ในการลดหย่อน/ยกเว้นภาษี เงินอุดหนุน และสิทธิประโยชน์อื่นแก่ผู้จัด หรือสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเร่งจัดทำ แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและประกาศให้ทราบทั่วกัน

กล่าวโดยสรุป จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เปิด โอกาสให้บุคคล องค์กร และสถาบันสังคมอื่นๆ มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามที่ กฎหมายกำหนด รวมทั้งได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐทั้งในด้านวิชาการ เงินอุดหนุน การจัดการศึกษา และการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษา ทำให้แนวนโยบายการ ศึกษาทางเลือกของรัฐในแต่ละช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นไปตามแนวทางที่บัญญัติใน กฎหมาย แต่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในทางปฏิบัติ รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา โดยมีการดำเนินงานบางด้านที่ตอบสนองต่อ แนวนโยบายเกิดขึ้น ขณะเดียวกันในบางด้านก็ยังไม่มีการดำเนินงานใดๆ เกิดขึ้น จึงปรากฏ เป็นแนวนโยบายที่ต้องดำเนินการในช่วงต่อไป โดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ด้านเงินอุดหนุน

การศึกษาและการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษาซึ่งต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และยังเป็นแรงจูงใจสำคัญในการให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้แนวนโยบายการศึกษาทางเลือกที่ผ่านมา พอสรุปได้ดังนี้

1. จัดทำและประกาศใช้กฎกระทรวงต่างๆ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 12 กำหนด รวมทั้งทบทวนปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

2. กำหนดสิทธิประโยชน์ด้านเงินอุดหนุนการศึกษา และการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

3. สร้างกลไกและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาทางเลือก โดย

3.1 ให้มีหน่วยงานดูแลการจัดการศึกษาทางเลือกที่ชัดเจนทั้งในส่วนกลาง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พร้อมทั้งจัดระบบเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาและสิทธิประโยชน์ต่างๆ

3.2 สร้างความพร้อมแก่บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรต่างๆ ในสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษามากขึ้น โดยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในเชิงความคิดและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้มุ่งกำหนดนโยบาย และส่งเสริมให้ส่วนต่างๆ รับผิดชอบจัดการศึกษา รวมทั้งทำงานร่วมกับภาคประชาชนได้ดี

3.3 ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ แก่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่างๆ ตามมาตรา 12 ทั้งในด้านหลักสูตร มาตรฐานการศึกษา การวัดและประเมินผล การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ การจัดการความรู้ทั้งการวิจัย การรวบรวมองค์ความรู้ การเผยแพร่ที่สามารถเชื่อมโยงได้กับการศึกษาในระบบ

อย่างไรก็ตาม นโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามมาตรา 12 มีความชัดเจนในระดับหนึ่งในช่วงที่ผ่านมา ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องกำหนดแนวทางการส่งเสริมให้สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานที่ปรับเปลี่ยนไปให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

5. สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

การจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 18(3) ได้กำหนดให้ศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานศึกษาประเภทหนึ่ง ที่จัดโดยหน่วยงานจัดการศึกษาออกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา

สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่น เป็นผู้จัดการศึกษา ซึ่งจะต้องดำเนินการตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

โดยมีกฎกระทรวงที่จะต้องประกาศใช้ ซึ่งครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้จัดทั้ง 7 กลุ่มที่กำหนดในมาตรา 12 ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงไปแล้ว 3 ฉบับ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานประกอบการในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ และกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนา และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชน และองค์กรเอกชนแล้วเสร็จ อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาทางกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และอยู่ในระหว่างการดำเนินการร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล และองค์กรวิชาชีพ

ขั้นตอนการจัดตั้ง การดำเนินงาน และการยกเลิกศูนย์การเรียนรู้

กฎกระทรวงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้ที่ประสงค์จะจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ขออนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ผู้ขอจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้มีภูมิลำเนาอยู่
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งให้ผู้ที่ขอจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้จัดทำแผนการจัดการศึกษาร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย
3. ผู้ขอจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้จัดศูนย์การเรียนรู้ได้ เมื่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ความเห็นชอบแผนการจัดการศึกษาแล้ว โดยศูนย์การเรียนรู้สามารถจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ หรือรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งมีหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล ระบบการประกันคุณภาพภายใน
5. ศูนย์การเรียนรู้ออกหลักฐานการศึกษาแก่ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา
6. สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความรู้ และส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ การบริหาร การจัดการศึกษา และด้านอื่นๆ แก่ศูนย์การเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้แก่ผู้เรียน
7. ศูนย์การเรียนรู้ได้รับสิทธิประโยชน์ด้านเงินอุดหนุนในการจัดการศึกษาจากรัฐ และสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และสิทธิประโยชน์อื่นๆ

8. ศูนย์การเรียนรู้สามารถเลิกได้ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอนุญาตให้เลิกตามคำขอของผู้ขอจัดตั้ง หรือศูนย์การเรียนรู้หยุดดำเนินการเกินกว่า 1 ปี โดยไม่มีเหตุอันควร หรือดำเนินงานขัดต่อวัตถุประสงค์ กฎหมาย หรือเป็นภัยต่อเศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมของประชาชน

9. ผู้ขอจัดตั้งร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดหาศูนย์การเรียนรู้อื่นให้แก่ผู้เรียน เมื่อมีการเลิกศูนย์การเรียนรู้ และให้สิทธิผู้เรียนที่จะเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้หรือในสถานศึกษาอื่น

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะมีความแตกต่างจากศูนย์การเรียนรู้ประเภทอื่นๆ ที่ไม่ต้องมีคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ และครอบครัวไม่สามารถออกหลักฐานการศึกษาแก่ผู้เรียนได้ รวมทั้งผู้เรียนต้องรับการทดสอบจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนไม่ต้องรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

ลักษณะเฉพาะของศูนย์การเรียนรู้

โดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 (3) ได้กำหนดให้ศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานศึกษาอีกประเภทหนึ่งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ที่จัดศูนย์การเรียนรู้เป็นได้ทั้งภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานที่จัดการศึกษาออกโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมที่ประสงค์จะจัดศูนย์การเรียนรู้ตามมาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นสถานศึกษาทางเลือกที่มีความหลากหลายและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ที่รัฐต้องให้การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ การบริหารจัดการเงินอุดหนุนการจัดการศึกษา และการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษา

การจัดการศึกษาตามมาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จะมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เช่น เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า เด็กที่ด้อยโอกาส พนักงานในโรงงาน เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ยังเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้ารับการศึกษาได้ด้วย ทั้งนี้การจัดการศึกษาตามมาตรา 12 นับเป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทย ที่คนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ จึงจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาอีกเป็นอันมาก

จากการที่ศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด ศูนย์การเรียนรู้

จึงมีความหลากหลาย มีความเป็นอิสระ และมีความยืดหยุ่นสูงในการจัดการศึกษา โดยมีลักษณะเฉพาะดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาที่บริหารจัดการโดยภาคส่วนต่างๆ ของสังคมที่ยื่นขออนุมัติจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาหน่วยงานของรัฐหรือโรงเรียนเอกชนเท่านั้นที่เป็นผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบริหารจัดการการศึกษาด้วยตนเองทั้งหมด รวมถึงการออกหลักฐานการศึกษาแก่ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษา ซึ่งหากมีการประกาศใช้กฎกระทรวงตามมาตรา 12 เพื่อให้บุคคล องค์กร สถาบันต่างๆ ในทางสังคม มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แล้ว บุคคล องค์กร และสถาบันสังคมนั้นๆ จึงจะมีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ โดยต้องจัดตามแนวทางที่กฎกระทรวงนั้นๆ กำหนด

2. การจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ มีความเป็นอิสระ มีรูปแบบที่หลากหลาย และมีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนได้มากกว่าสถานศึกษาทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องจัดการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาในระบบ เพื่อให้การจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยสถานประกอบการหรือบุคคล องค์กร สถาบันสังคมอื่น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนได้มากที่สุด

3. บุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ ผู้สนับสนุนการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดการเรียนการสอน การนิเทศและการบริหารการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ ได้รับการยกเว้นจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในมาตรา 53 วรรคสี่ ที่ไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

4. ศูนย์การเรียนรู้ได้รับการผ่อนผันเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาที่ใช้กับสถานศึกษาทั่วไปของรัฐและเอกชน อาทิ จำนวนครู/นักเรียน จำนวนนักเรียน/ห้องเรียน และจำนวนอาคารสถานที่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ศูนย์การเรียนรู้ยังต้องดำเนินการตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในฐานะที่เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้สามารถจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

2. ศูนย์การเรียนรู้ต้องยึดแนวการจัดการศึกษา การจัดระบบการเรียนรู้ การประเมินผู้เรียน รวมทั้งดำเนินการตามหลักสูตรตามที่กำหนดในหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

3. ศูนย์การเรียนรู้ต้องรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

4. ศูนย์การเรียนรู้ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ศูนย์การเรียนรู้ได้เปิดโอกาสให้องค์กรทางสังคมต่างๆ นอกเหนือจากสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ โดยศูนย์การเรียนรู้สามารถจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย หรือจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้ ส่วนการศึกษาทางเลือกในต่างประเทศ จะเน้นการจัดการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของเด็ก โดยเฉพาะเด็กบางกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ และพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กของตนมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ รวมทั้งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติที่ไม่อาจจัดให้ตอบสนองกับความต้องการของคนกลุ่มเล็กๆ ได้

สภาพการดำเนินงานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่าง ๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ มีการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดทำกฎกระทรวงตามมาตรา 12

ตามที่มาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งจะต้องจัดทำกฎกระทรวงถึง 7 ฉบับ โดยได้มีการออกกฎกระทรวงไปแล้ว 3 ฉบับ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของครอบครัว สถานประกอบการ และสถาบันพระพุทธศาสนาไปแล้ว และได้จัดทำร่างกฎกระทรวงแล้วเสร็จ 1 ฉบับ คือ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชน และองค์กรเอกชน ซึ่งรวมองค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนไว้ด้วยกัน แต่ยังคงขาดกฎกระทรวงอีก 2 ฉบับ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล และองค์กรวิชาชีพ ยกเว้นกฎกระทรวงของสถาบันสังคมอื่น ซึ่งเป็นการเปิดกว้างทางกฎหมายสำหรับสถาบันสังคมอื่นที่ประสงค์จะจัดการศึกษาในอนาคต

ตารางที่ 1 การดำเนินการจัดทำกฎกระทรวงตามมาตรา 12

ประเภทของกฎกระทรวง	การดำเนินงาน		
	ประกาศใช้แล้ว	อยู่ระหว่างเตรียมการประกาศใช้	อยู่ระหว่างยกร่าง
1. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547	✓		
2. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. 2547	✓		
3. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548	✓		
4. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชน และองค์กรเอกชนรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ.		✓	
5. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ.			✓
6. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรวิชาชีพ รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ.			✓

การดำเนินงาน

การจัดทำร่างกฎกระทรวงตามมาตรา 12 มีการดำเนินงาน ดังนี้

1) การดำเนินการเกี่ยวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณารับหลักการแล้ว และอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งหากมีการประกาศใช้แล้ว จะได้จัดให้มีการให้ความรู้กฎกระทรวงเกี่ยวกับองค์กรชุมชน องค์กรเอกชนเมื่อประกาศใช้แล้วแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และดำเนินโครงการนำร่องส่งเสริมการจัดการศึกษา

2) การยกร่างกฎกระทรวง 2 ฉบับ ได้แก่ ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคลรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรวิชาชีพรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ อยู่ในระหว่างดำเนินการยกร่าง ซึ่งหากดำเนินการแล้วเสร็จ จะได้นำร่างกฎกระทรวงทั้ง 2 ฉบับเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และนำไปสู่การระดมความคิดเห็นในวงกว้างหรือประชาพิจารณ์ต่อไป

ปัญหาอุปสรรค การประกาศใช้กฎกระทรวงตามที่กฎหมายกำหนดยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ และกฎกระทรวงยังมีลักษณะควบคุมมากกว่าการส่งเสริม รวมทั้งมีแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ ควรจัดทำกฎกระทรวงตามที่กฎหมายกำหนดให้แล้วเสร็จ โดยให้มีลักษณะการส่งเสริมมากกว่าการควบคุมและมีแนวปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

2. การอุดหนุนการจัดการศึกษา

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 13 14 และมาตรา 61 ได้กำหนดให้ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กร สถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 12 ได้รับเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

การที่ศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานศึกษาประเภทใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นตามมาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงยังไม่มีระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาให้กับศูนย์การเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็มีผู้ที่ได้รับอนุมัติให้จัดศูนย์การเรียนรู้แล้วจำนวนหนึ่ง ภาครัฐจึงต้องเร่งดำเนินงานในด้านนี้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้กับครอบครัวที่จัดการศึกษา ซึ่งมี 4 ครอบครัวแล้วเป็นระยะเวลา 2 ปี ในอัตราเดียวกับที่จัดสรรให้กับโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาในระดับและประเภทเดียวกัน

การดำเนินงาน

1. จัดทำกรอบแนวคิดการคำนวณการจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาของสถานประกอบการในรูปศูนย์การเรียนรู้ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานประกอบการในการเก็บรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงประกอบการพิจารณาการจัดสรรเงินอุดหนุนสำหรับศูนย์การเรียนรู้ต่อไป โดยแนวคิดการจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษา มาจากแนวคิดการศึกษาค่าใช้จ่าย 2 แนวคิด กล่าวคือ แนวคิดที่ 1 การคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวจากต้นทุน ซึ่งเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ และแนวคิดที่ 2 การคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวจากรายจ่ายทางบัญชี ดังนี้

● **แนวคิดที่ 1 การคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวจากต้นทุน** ได้กำหนดให้ค่าใช้จ่าย คือ ต้นทุนการผลิตที่มาจากหรือนำทรัพยากรที่มีจำกัด (มีไม่พอกับความต้องการใช้ทรัพยากร) หลายประเภทและชนิดมาสร้างผลผลิตในรูปสินค้าและบริการ แล้ว

ทำการหามูลค่าทรัพยากรทุกตัวที่ใช้ในการผลิตทั้งที่มองเห็น (เช่น เครื่องจักร พนักงาน เป็นต้น) และที่มองไม่เห็น (เช่น เวลา) ออกมาเป็นค่าต้นทุนการผลิตสินค้า โดยแนวคิดนี้มีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาในการศึกษา ซึ่งต้องใช้ระยะเวลามากในการเก็บรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงนำมาคำนวณ ทำให้มีการศึกษาวิจัยตามแนวคิดนี้ค่อนข้างน้อยมาก เช่น การวิจัยเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทน

● **แนวคิดที่ 2 การคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวจากรายจ่ายทางบัญชี**
 ค่าใช้จ่ายในที่นี้จะคิดจากรายจ่ายที่สถานประกอบการได้ชำระเงินไปที่คิดจากใบเสร็จรับเงินเท่านั้น ซึ่งทางบัญชีจะพิจารณาเพียงเงินที่ใช้จ่ายไปเป็นค่าวัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากรอื่นๆ ที่สถานประกอบการซื้อเข้ามาใช้เพื่อการผลิตและนับรวมเงินค่าใช้จ่ายในขั้นตอนสุดท้ายของการผลิต คือการชำระเงินตามใบเสร็จรับเงินซึ่งเป็นหลักฐานที่มีการบันทึกและเก็บรักษาไว้เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องในภายหลัง แนวคิดนี้จึงเป็นที่นิยมศึกษา เนื่องจากสามารถศึกษาคำนวณย้อนหลังจากตัวเลขทางบัญชีได้ และมีความสะดวกมากกว่า ไม่มีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาในการศึกษามากเท่ากับแนวคิดแรก

อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ยังมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถสะท้อนต้นทุนการผลิตได้ดีเท่ากับการคิดจากต้นทุน เช่น ตัวเลขจากฝ่ายบัญชีที่นำมาคำนวณ ยังมีการนำตัวเลขรายจ่ายที่ไม่ใช่ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่แท้จริงมาคำนวณด้วย เช่น เงินที่โรงเรียนบริจาคเพื่อกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น ซึ่งจะต้องตัดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ออกไป

สำหรับการคิดค่าใช้จ่ายที่หน่วยงานต่างๆ ได้มีการดำเนินงานมานั้น พบว่าเป็นการคิดจากรายจ่ายที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรที่เป็นจริงในปีที่ผ่านมา ซึ่งยังไม่ใช่ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาที่จัดได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เช่น การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในโครงการนำร่อง พบว่า มีค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจำนวน 3,400 บาท แต่กลับได้รับงบประมาณเพียง 1,252 บาท (โดยยังไม่ได้รับงบประมาณด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสาธารณูปโภค) จึงทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

นอกจากนี้การคิดรายจ่ายต่อหัวจากงบประมาณที่ได้รับ ยังไม่ได้แสดงให้เห็นถึงทรัพยากรที่ระดมมาจากภาคส่วนต่างๆ ในการจัดการศึกษา จึงอาจทำให้สถานศึกษาบางแห่งใช้งบประมาณตามที่ได้รับจัดสรรแต่จะไม่เน้นการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา

ดังนั้น กรอบแนวคิดการคำนวณค่าใช้จ่ายฯ จึงได้นำเสนอแนวทางการคำนวณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานประกอบการในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดการ

คำนวณจากต้นทุนเป็นหลัก เพื่อเป็นแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป พร้อมทั้งได้จัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณากรอบแนวคิดดังกล่าวเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2548 ซึ่งที่ประชุมมีมติว่า ในระยะแรก ควรให้สถานประกอบการได้รับเงินอุดหนุน ในอัตราเดียวกับที่รัฐจัดให้กับสถานศึกษาในระดับหรือประเภทเดียวกันไปก่อน ส่วนในระยะยาวให้มีการศึกษาวิจัยค่าใช้จ่ายรายหัวจากต้นทุนในการจัดการศึกษาของ ศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการตามสภาพความเป็นจริงในการจัดการศึกษาต่อไป

2. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสภาการศึกษาด้านกฎหมายการศึกษา เพื่อพิจารณาเงินอุดหนุนที่จะจัดสรรให้กับศูนย์การเรียนรู้ตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2548 โดยได้นำเสนอแนวทางการอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน ซึ่งพบว่า การจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาในปัจจุบัน เป็นการคำนวณจากรายจ่าย ที่เป็นจริงในปีที่ผ่านมา โดยการอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติกำหนด ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 เป็นต้นมา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2545 อนุมัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและสำนักงานงบประมาณร่วมกันเสนอเรื่อง ค่าใช้จ่ายรายหัวในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่ครอบคลุมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่ออุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับปีงบประมาณ 2546 ซึ่งครอบคลุมภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 และภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2546 และให้กระทรวงศึกษาธิการวิจัยค่าใช้จ่ายรายหัวที่เหมาะสม สำหรับใช้อุดหนุนในปีงบประมาณ 2547 ต่อไป โดยมีสาระสำคัญในการให้การอุดหนุนดังนี้

1) หลักการอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ 2546

- เด็กทุกคนที่เรียนในระดับการศึกษาเดียวกัน ควรได้รับการอุดหนุน เท่าเทียมกันแต่มีเด็กบางกลุ่ม (ยากจน ด้อยโอกาส พิการ เป็นต้น) ต้องได้รับความช่วยเหลือ เป็นกรณีพิเศษ
- เด็กที่เข้าเรียนในสถานศึกษาของรัฐ จะไม่เสียค่าใช้จ่ายที่เป็น ค่าเล่าเรียนและค่าอุปกรณ์การเรียน
- เด็กที่เข้าเรียนในสถานศึกษาของเอกชน จะได้รับการอุดหนุนเป็น ค่าเล่าเรียนและค่าอุปกรณ์การเรียน เช่นเดียวกับเด็กที่เรียนในสถานศึกษาของรัฐ นอกจากนี้รัฐยังให้การอุดหนุนเป็นเงินเดือนครูเฉลี่ยต่อหัวผู้เรียน

2) ค่าใช้จ่ายรายหัว ประกอบด้วย

2.1) ค่าใช้จ่ายพื้นฐานทางตรง ซึ่งรัฐจัดสรรให้แก่ผู้เรียนทุกคน เป็นค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน รวมทั้งงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้แก่สถานศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนการสอนในแต่ละระดับการศึกษา ดังนี้

● การศึกษาในระบบโรงเรียน

ระดับประถมศึกษา	1,100 บาท/คน/ปี
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1,800 บาท/คน/ปี
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	2,700 บาท/คน/ปี
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ สนับสนุนตามสาขาที่เรียน ดังนี้	
อุตสาหกรรม	4,640 บาท/คน/ปี
พาณิชยกรรม	3,040 บาท/คน/ปี
คหกรรม	3,940 บาท/คน/ปี
ศิลปกรรม	4,940 บาท/คน/ปี

● การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ระดับประถมศึกษา	2,080 บาท/คน/ปี
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญ	700 บาท/คน/ปี
สายอาชีพ-ปอ.	4,440 บาท/คน/ปี
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ	1,200 บาท/คน/ปี
สายอาชีพ	4,240 บาท/คน/ปี

2.2) ค่าใช้จ่ายสมทบ เป็นค่าใช้จ่ายที่สนับสนุนแก่นักเรียนบางกลุ่มบางคนเป็นกรณีพิเศษ

สำหรับการอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีงบประมาณ 2547 คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2547 ได้มีมติดังนี้

1) ให้กระทรวงศึกษาธิการอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่นักเรียนนักศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล 2 ปี) ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและสายอาชีพทุกคนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 ตามอัตราที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ

2) ให้สถานศึกษาเอกชนที่รับการอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี (เริ่มตั้งแต่ชั้น ป. 1 - มัธยมศึกษาตอนปลาย) และระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล 2 ปี) สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมอื่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอัตราที่กระทรวง

การคลังกำหนด ส่วนบุตรข้าราชการสามารถเบิกเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรได้ ส่วนสถานศึกษาเอกชนที่ไม่ขอรับเงินอุดหนุนให้พิจารณาเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้เรียนได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

3) อนุมัติในหลักการให้จัดสรรงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการสำหรับจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มเติมจากที่ได้รับจัดสรรมาแล้วในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 จำนวน 2,116.378 ล้านบาท โดยให้ประธานในรายละเอียดกับสำนักงบประมาณแล้วดำเนินการต่อไปได้

4) ให้กระทรวงศึกษาธิการรับไปพิจารณาดำเนินการปรับปรุงระบบการศึกษาของประเทศในภาพรวมทั้งในส่วนของการจัดการศึกษาของภาครัฐและของภาคเอกชนให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพมาตรฐานทัดเทียมกัน รวมตลอดถึงการควบคุมดูแลการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการจัดการศึกษา และการให้การอุดหนุนแก่ภาคเอกชนอย่างเหมาะสม เพียงพอ โดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนเอกชนด้วย

5) สำหรับค่าใช้จ่ายรายหัวที่เห็นชอบให้ใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 มีดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าใช้จ่ายรายหัวที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547
(มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2547)

ระดับ/ประเภท	สังกัดสถานศึกษาของรัฐ			เอกชน
	สพฐ.	สอศ.	กศน.	สช.
<u>ก่อนประถมศึกษา</u>				
ปกติ	600			4,040
ด้อยโอกาส ประจำ	12,100			
ไป - กลับ	3,640			9,000
พิการ ประจำ	12,520			20,920
ไป - กลับ	3,640			12,080
<u>ระดับประถมศึกษา</u>				
ปกติ	1,100			4,540
ด้อยโอกาส ประจำ	12,600			
ไป-กลับ	4,140			9,000
ยากจน ประจำ	6,400			
ไป-กลับ	1,560			
ขาดโอกาสเข้าเรียนในระบบ			452	
พิการ ประจำ	13,020			20,920
ไป-กลับ	4,140		452	12,080
เรียนร่วม	1,400			
<u>ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น</u>				
ปกติ	1,800			6,100
ด้อยโอกาส ประจำ	13,100			
ไป-กลับ	4,220			
ยากจนในโรงเรียนทั่วไป	4,300			10,000
ขาดโอกาสเข้าเรียนในระบบ			1,162	
พิการ ประจำ	13,500			21,700
ไป-กลับ	4,620		1,162	12,820
เรียนร่วม	4,330			

ระดับ/ประเภท	สังกัดสถานศึกษาของรัฐ			เอกชน
	สพฐ.	สอศ.	กศน.	สช.
<u>ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ</u>				
ปกติ	2,700			7,000
ด้อยโอกาส ประจำ	14,000			
ไป - กลับ	5,120			
ยากจนในโรงเรียนทั่วไป				10,900
ขาดโอกาสเข้าเรียนในระบบ			1,162	
พิการ ประจำ	14,000			22,200
ไป-กลับ	5,520		1,162	13,720
<u>ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย</u>				
<u>สายอาชีพ</u>				
อุตสาหกรรม		4,640		8,940
พาณิชยกรรม		3,040		7,340
คหกรรม		3,940		8,240
ศิลปกรรม		4,940		9,240
เกษตรกรรม		9,140		8,440
ประมง		4,140		
ปวช. นอกกระบบโรงเรียน			4,240	
พิการ (ปวช.)				13,000

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2548 ให้การอุดหนุนเพิ่มเติมแก่โรงเรียนเอกชนเพื่อปรับเพิ่มเงินเดือนให้ครูเช่นเดียวกับข้าราชการ โดยปรับเพิ่มอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาอีกคนละ 420 บาท/ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและอาชีพอีกคนละ 420 บาท/ปี ทั้งนี้ให้มีผลย้อนหลังตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2547 ทำให้เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนเอกชน เป็นดังนี้

ตารางที่ 3 เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับนักเรียนโรงเรียนเอกชน

ประเภท/ระดับการศึกษา	ค่าใช้จ่าย พื้นฐาน (1)	ค่าใช้จ่าย เงินเดือน ครู/นร. 1 คน (2)	รวม (1)+(2)	เงิน อุดหนุน เพิ่มวุฒิ (3)	รวมเงิน อุดหนุน (4)
1. ประเภทสามัญศึกษา					
- ก่อนประถมศึกษา(อ.2-3)	600	3,440	4,040	420	4,460
- ประถมศึกษา	1,100	3,440	4,540	420	4,960
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1,800	4,300	6,100	525	6,625
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	2,700	4,300	7,000	525	7,525
2. ประเภทอาชีวศึกษา(ปวช.)					
- ช่างอุตสาหกรรม	4,640	4,300	8,940	525	9,465
- พาณิชยกรรม	3,040	4,300	7,340	525	7,865
- ศิลปกรรม	4,940	4,300	9,240	525	9,765
- เกษตรกรรม	4,140	4,300	8,440	525	8,965
- คหกรรม	3,940	4,300	8,240	525	8,765

นอกจากการนำเสนอแนวทางการอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันแล้ว ยังได้เสนอข้อเสนอกจากการประชุมเพื่อพิจารณากรอบแนวคิดการคำนวณค่าใช้จ่ายตามข้อ 1 ซึ่งที่ประชุมมีมติว่า ไม่ควรให้การอุดหนุนในอัตราเดียวกันกับที่รัฐจัดสรรให้กับสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนที่จัดการศึกษาในระดับ/ประเภทเดียวกัน เนื่องจากมีลักษณะการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน และได้เสนอให้เร่งทำการวิจัยเชิงรุกระยะสั้น 1 เดือน เพื่อให้ได้ตัวเลขค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของบ้านเรียน หรือการจัดการศึกษาโดยสถานประกอบการ ที่ได้มีการจัดการศึกษากันอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้มีความน่าเชื่อถือประกอบการพิจารณาการจัดสรรเงินอุดหนุนต่อไป

อย่างไรก็ตามบ้านเรียนที่จัดการศึกษาตามกฎหมายกระทรวง แม้จะมีการจัดการศึกษามาแล้วกว่า 1 ปี แต่ก็ยังไม่มีมีการเก็บรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา และสถานประกอบการที่จัดการศึกษาตามกฎหมายกระทรวง ก็เพิ่งเริ่มจัดการศึกษา จึงเป็นข้อจำกัดที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริงในขณะนี้

3. จัดการประชุมคณะกรรมการพัฒนาโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการและองค์กรสังคมอื่น เพื่อพิจารณาเงินอุดหนุนการ

จัดการศึกษาทางเลือก เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งได้นำเสนอข้อคิดเห็นจากการดำเนินงานตามข้อ 1 และข้อ 2 พร้อมทั้งนำเสนอความต้องการการอุดหนุนการจัดการศึกษาของครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน และสถานประกอบการ ประกอบการพิจารณาด้วย ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ อุดหนุนการจัดการศึกษาทางเลือกของครอบครัว และสถานประกอบการที่จดทะเบียนแล้วอย่างเร่งด่วนไปก่อนเป็นการชั่วคราว ในอัตราที่จัดสรรให้กับโรงเรียนเอกชนในระดับและประเภทเดียวกันเนื่องจากมีการรวมค่าใช้จ่ายด้านผู้สอนไว้ด้วย โดยศูนย์การเรียนรู้ครอบครัว และองค์กรชุมชน องค์กรเอกชนให้อุดหนุนแก่ผู้เรียนปกติและผู้เรียนที่พิการด้วย ส่วนศูนย์การเรียนรู้สถานประกอบการให้จัดสรรแก่ผู้เรียนปกติในอัตราครึ่งหนึ่งของเงินอุดหนุนที่จัดสรรให้แก่โรงเรียนเอกชน จนกว่าจะมีข้อมูลจากการศึกษาวิจัยมารองรับ ซึ่งการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้วย รวมทั้งให้นำเสนอมติที่ประชุมต่อที่ประชุมสภาการศึกษาต่อไป

4. สืบเนื่องจากการดำเนินงานในข้อ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นในวงกว้างจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการอุดหนุนค่าใช้จ่ายสำหรับผู้จัดการศึกษาตามมาตรา 12 ซึ่งที่ประชุมเห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการและองค์กรสังคมอื่น

นอกจากนี้ ข้อเสนอการอุดหนุนค่าใช้จ่ายการศึกษาทางเลือกตามมติของที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาฯ ยังมีความสอดคล้องกับการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาสำหรับการศึกษาทางเลือกในต่างประเทศอีกด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ได้ให้การอุดหนุนการศึกษาทางเลือกเท่ากับการจัดการศึกษาโดยเอกชนดังกล่าวแล้วข้างต้น เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ตามมาตรา 12 ไม่ได้เป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงถือเป็นสถานศึกษาเอกชนอย่างหนึ่ง แต่เป็นสถานศึกษารูปแบบใหม่ที่มีกฎหมายรองรับสถานภาพศูนย์การเรียนรู้จึงควรได้รับเงินอุดหนุนเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนในต่างประเทศเช่นกัน

ปัญหาอุปสรรค

1) ปัจจุบันมีครอบครัวที่จัดการศึกษาแล้วและครอบครัวที่จะจัดการศึกษาประมาณ 189 ครอบครัว (จากการสำรวจของสมาคมบ้านเรียนไทย : ตั้งแต่ มกราคม-ตุลาคม 2548) ในจำนวนนี้เป็นครอบครัวที่จดทะเบียนตามกฎหมายกระทรวงกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 41 ครอบครัว (สพฐ. สำรวจล่าสุดเมื่อพฤศจิกายน 2549) และมีสถานประกอบการที่ได้ยื่นขออนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไปแล้ว จำนวนรวม 13 แห่ง แต่ก็ยังไม่ได้รับเงินอุดหนุนการจัดการศึกษา

2) ยังขาดข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ที่จะเป็นฐานในการจัดสรรเงินอุดหนุน

3) เงินอุดหนุนการจัดการศึกษาเป็นแรงจูงใจที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้มีผู้สนใจจัดศูนย์การเรียนรู้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1) ระเบียบเร่งด่วน ควรให้การอุดหนุนการจัดการศึกษาแก่ครอบครัวและสถานประกอบการชั่วคราวไปก่อน ในอัตราที่จัดสรรให้กับโรงเรียนเอกชนในระดับและประเภทการศึกษาเดียวกัน โดยศูนย์การเรียนรู้ครอบครัวให้อุดหนุนแก่ผู้เรียนปกติและพิการ ส่วนศูนย์การเรียนรู้สถานประกอบการให้จัดสรรแก่ผู้เรียนปกติและในอัตราครึ่งหนึ่งที่จัดสรรให้โรงเรียนเอกชน จนกว่าจะมีข้อมูลจากการวิจัยมารองรับ ซึ่งให้ศึกษารอบคลุมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้วย

2) เร่งนำข้อเสนอจากการประชุมสัมมนาต่างๆ นำเสนอต่อคณะกรรมการสภาพการศึกษาด้านทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา และสภาการศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

3. การลดหย่อน/ยกเว้นภาษีสำหรับศูนย์การเรียนรู้

นอกจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 13 และ 14 จะกำหนดให้ผู้ที่จัดการศึกษาตามมาตรา 12 มีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐแล้ว ยังกำหนดให้ได้รับการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาอีกด้วย แต่ศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานศึกษาที่เพิ่งจัดตั้งขึ้น กฎ ระเบียบการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีสำหรับการศึกษาที่ประกาศใช้มาก่อนหน้านี้จึงยังไม่ครอบคลุมถึงศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องเร่งดำเนินการให้ครอบคลุมถึงศูนย์การเรียนรู้ต่อไป ขณะเดียวกันการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีดังกล่าวก็เป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่จะทำให้มีผู้สนใจจัดศูนย์การเรียนรู้มากขึ้นด้วย

การดำเนินงาน

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยคณะกรรมการพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการและองค์กรสังคมอื่น ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาการยกเว้น/ลดหย่อนภาษีในการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้จำนวน 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2548 และวันที่ 17 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งได้พิจารณาข้อยกเว้น/ลดหย่อนภาษีทางการศึกษาสำหรับศูนย์การเรียนรู้รวมทั้งการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีที่รัฐได้ให้การศึกษาวีแล้ว 9 ประเภท ซึ่งได้แก่

1) การลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 2) การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
 3) การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 4) การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและ
 ภาษีเงินได้นิติบุคคล 5) การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม 6) การยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ
 7) การบริจาคให้สถาบันการศึกษา 8) การยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษี
 ธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ สำหรับเงินได้บุคคลธรรมดา และบริษัท/ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล
 ที่เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนให้แก่สถานศึกษาของราชการ องค์กรของรัฐบาล
 โรงเรียนเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และ 9) การยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษี
 ธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สำหรับ
 เงินได้ รายรับ และการกระทำตราสาร อันเนื่องมาจากการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่
 สถาบันอุดมศึกษาและแก่ผู้บริจาคอสังหาริมทรัพย์ให้แก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
 อันเนื่องมาจากการโอนกรรมสิทธิ์ครอบครองอสังหาริมทรัพย์โดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่
 สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ทั้งนี้ คณะกรรมการพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้
 ในสถานประกอบการและองค์กรสังคมอื่น ได้มีมติดังนี้

1) ให้เร่งชี้แจงความหมายของศูนย์การเรียนรู้ซึ่งเป็นสถานศึกษารูปแบบใหม่
 ตามที่กฎหมายกำหนดไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการต่อไป เพื่อให้
 ศูนย์การเรียนรู้ได้รับการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษาเช่นเดียวกับที่สถานศึกษา
 ทั่วไปได้รับ

2) ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำรายละเอียดมาตรการทางภาษีที่สถานศึกษา
 ได้รับการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีอยู่แล้วในภาพรวมทั้งหมด เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชน
 ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และหากศูนย์การเรียนรู้ต้องการมาตรการการลดหย่อน/ยกเว้นภาษี
 เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน ก็ให้เสนอขอให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้กระทรวงการคลัง
 พิจารณาต่อไป พร้อมทั้งปรับปรุงให้การดำเนินการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษา
 มีลักษณะเป็นบริการแบบเบ็ดเสร็จในจุดเดียว (one stop service) และใช้เวลาดำเนินการ
 ที่สั้นลง

2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยสำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา
 ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยแนวทางการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษาให้กับศูนย์การเรียนรู้
 ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณเดือนสิงหาคม 2549

ปัญหาอุปสรรค

- 1) ศูนย์การเรียนรู้ยังไม่ได้รับการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีที่ให้การศึกษไว้ก่อนแล้ว เนื่องจากกฎระเบียบในการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษาที่ได้ประกาศใช้แล้วนั้นดำเนินการก่อนที่จะมีศูนย์การเรียนรู้เกิดขึ้น
- 2) ปัจจุบันภาษีที่ลดหย่อน/ยกเว้นให้การศึกษามีมากพอสมควร แต่ยังไม่เป็นที่ทราบกันอย่างทั่วถึง และมีปัญหาในทางปฏิบัติที่มีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงานมากกว่าจะได้รับการลดหย่อน/ยกเว้นภาษี
- 3) การลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษาเป็นแรงจูงใจสำคัญที่จะทำให้มีผู้จัดศูนย์การเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

- 1) กระทรวงศึกษาธิการเร่งชี้แจงความหมายของศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นสถานศึกษารูปแบบใหม่ตามที่กฎหมายกำหนดไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ
- 2) ดำเนินการศึกษาวិจัยเพื่อจัดทำแนวทางการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีสำหรับศูนย์การเรียนรู้ และเผยแพร่มาตรการทางภาษีที่สถานศึกษาได้รับอยู่แล้วอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานในการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. การส่งเสริมการจัดศูนย์การเรียนรู้

จากกฎกระทรวงที่ได้มีการประกาศใช้แล้ว 3 ฉบับ ได้มีการดำเนินงานเพื่อนำกฎกระทรวงดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

4.1 การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ตามที่ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวเป็นฉบับแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 ได้มีครอบครัวที่จัดการศึกษาแล้ว และครอบครัวที่จะจัดการศึกษาประมาณ 189 ครอบครัว ในจำนวนนี้เป็นครอบครัวที่จดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแล้วจำนวน 41 ครอบครัว (รายงานล่าสุดของ สพฐ. เมื่อพฤศจิกายน 2549) โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 2 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งมีการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่เสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ พิจารณาเสนอนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา และพิจารณาเสนอแนะนโยบายและแผนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้ง

ดำเนินการประเมินผลการจัดการศึกษา ตลอดจนให้ความเห็นหรือคำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายและกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ดังนี้

1) ได้จัดทำคู่มือการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสำหรับครอบครัวโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแล้วเสร็จ เพื่อให้ครอบครัวที่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา พร้อมทั้งเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) สำนักงานฯ ได้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างศูนย์การเรียนรู้ครอบครัว องค์กรเครือข่าย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจะจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโครงการ ในวันที่ 20 เมษายน 2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจง สร้างความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการ และระดมความคิดเห็น และแสวงหาวิธีการทำงานร่วมกันฉันท์กัลยาณมิตร ระหว่างครอบครัวผู้จัดการศึกษา องค์กรเครือข่ายบ้านเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนเพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ การดำเนินงานโครงการ

นอกจากนี้สำนักงานฯ ยังได้ดำเนินการติดตามประเมินผล และประชาสัมพันธ์ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งมีหน้าที่พิจารณา เสนออนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การ สนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ มีการดำเนินงาน ดังนี้

1) คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินงานจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและสถานประกอบการ ตามคำสั่งที่ 1316/2548 เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2548 โดยมีหน้าที่ดำเนินการสรุปประเด็นปัญหาในการดำเนินการ จัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการ เพื่อชี้แจงเผยแพร่ให้การจัดการศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์

2) จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดย ครอบครัวและสถานประกอบการแก่เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 2 จัดเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2548 ณ กรุงเทพมหานคร

3) อยู่ระหว่างจัดทำคู่มือการดำเนินงานจัดการศึกษาโดยครอบครัวในด้าน วิชาการเพื่อเผยแพร่แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และได้สนับสนุนการดำเนินการวิจัย

ทางนวัตกรรมการเรียนรู้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

นอกจากนี้จากการติดตามการดำเนินงานการส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 เมื่อวันที่ 7-9 มิถุนายน 2549 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับสมาคมบ้านเรียนไทย พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีศูนย์การเรียนรู้ครอบครัวจำนวน 4 ครอบครัว มีกระบวนการทำงานแบบกัลยาณมิตรระหว่างครอบครัวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการจัดการศึกษาในเชิงสร้างสรรค์นวัตกรรม เช่น การจัดทำบัตรประจำตัวผู้เรียนบ้านเรียน การให้ผู้เรียนบ้านเรียนได้เรียนร่วมในโรงเรียนปกติในบางวิชาบางโอกาส เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรค

- 1) ปัจจุบันยังมีผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวนมากเกือบ 200 ครอบครัวที่ไม่จดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่จดทะเบียนกับโรงเรียนบางแห่ง และลงทะเบียนเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียนประเภทศึกษาด้วยตนเอง เนื่องจากไม่ได้รับความสะดวกจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
- 2) ยังมีการสร้างความรู้ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบน้อย ทั้งในด้านหลักการ ปรัชญา และวิธีการจัดการศึกษาโดยครอบครัว รวมทั้งการจัดทำแผนการจัดการศึกษา แนวปฏิบัติในการขออนุญาตจัดการศึกษา รวมถึงการเผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎกระทรวง คู่มือและแนวปฏิบัติต่างๆ ให้ครอบครัวหรือผู้สนใจได้รับทราบเป็นระยะๆ
- 3) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีความรู้ความเข้าใจไม่มากเท่าที่ควร ในการปฏิบัติงานตามกฎหมายกระทรวง การจัดทำแผนการศึกษาเป็นรายบุคคลที่สามารถปรับจุดเน้นได้ รวมทั้งยังยึดการสอนและการประเมินผลในระบบแบบเดิม
- 4) ยังไม่มีหน่วยประสานงานให้คำปรึกษาหารือ ให้ความชัดเจนแก่ครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยังไม่สามารถรับภาระหน้าที่นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) กลไกการสนับสนุนส่งเสริมของภาครัฐในการจัดการศึกษาทางเลือกตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายยังมีการดำเนินงานที่ล่าช้า ทั้งในด้านเงินอุดหนุน มาตรการลดหย่อน/ยกเว้นภาษี สิทธิประโยชน์ต่างๆ เช่น การมีบัตรประจำตัวนักเรียนเพื่อใช้ในการลดราคาหรือเข้าศึกษาในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การได้รับทุนการศึกษา การได้รับสิทธิในการเรียน

วิชาการศึกษาดินแดน (ร.ด.) และการสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องใช้ GPA รวมทั้ง การเข้าเรียนการศึกษานอกโรงเรียนโดยไม่ต้องมีอายุครบ 15 ปี เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรจัดให้มีส่วนงานดูแลรับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ทั้งในส่วนกลางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ
- 2) จัดให้มีการอบรม/ประชุมหรือเผยแพร่แก่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้เห็นความสำคัญและมีความเข้าใจในปรัชญา แนวคิดพื้นฐาน การจัดการศึกษาที่อาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ เช่น แนวปฏิบัติตามกฎกระทรวง การจัดทำแผนการเรียน และการวัดและประเมินผล เป็นต้น
- 3) ควรจัดให้มีศูนย์สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางให้คำแนะนำ ปรีกษา ให้ข้อมูล เผยแพร่ สร้างความรู้ความเข้าใจ แก้ไข ปัญหา ทั้งแก่ครอบครัว และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 4) ติดตามผลผู้เรียนบ้านเรียนทั้งผู้ที่ออกไปทำงานแล้วและที่กลับเข้าไปอยู่ในระบบโรงเรียนปกติ
- 5) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ ให้ครอบคลุมทุกเขตพื้นที่
- 6) ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย หลักการของการศึกษานอกโรงเรียน ที่เน้น การศึกษาของผู้เรียนรายบุคคล และมุ่งพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียน
- 7) สนับสนุนให้มี “โครงการบ้านเรียน” ขึ้นในโรงเรียนที่มีความพร้อม เพื่อ ร่วมส่งเสริม/ร่วมจัดการศึกษากับครอบครัว เช่น มีการเรียนร่วมในบางสาระวิชา บางกิจกรรม การใช้ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และสื่ออุปกรณ์การศึกษาที่จำเป็น
- 8) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับ เงินอุดหนุนฯ การลดหย่อน/ยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์ในเรื่องต่างๆ ให้แก่ครอบครัว

4.2 การจัดการศึกษาโดยสถานประกอบการ

เพื่อเป็นการนำกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สถานประกอบการในรูปศูนย์การเรียนรู้สู่การปฏิบัติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึง ได้รับมอบหมายจากที่ประชุมสภาการศึกษา เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2547 ให้ดำเนิน โครงการนำร่องส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานประกอบการ โดยร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและกระทรวงแรงงาน ซึ่งได้

ดำเนินการคัดเลือกสถานประกอบการที่มีความพร้อมและมีความเหมาะสมที่จะเข้าร่วมโครงการอันเป็นการพัฒนาต่อยอดขึ้นไปโดยมีสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการนำร่องฯ จำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง ได้แก่

- (1) บริษัทในกลุ่มสมบурด์ซึ่งเป็นสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์
- (2) บริษัทไคสตาร์ อิเลคทริก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์
- (3) โรงแรมรอยัลคัลลีฟ บีช รีสอร์ท ซึ่งเป็นสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- (4) บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร
- (5) บริษัท ซี.พี. เซเว่นอีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจค้าปลีก
- (6) บริษัทเทรนไทม์เทสต์ จำกัด ซึ่งเป็นสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมแฟชั่น
- (7) บริษัทกลุ่มเหล็กสหวิริยา จำกัด ซึ่งเป็นสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กหล่อ

โดยได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการดำเนินโครงการนำร่องร่วมกัน ครั้งแรกกับบริษัทในกลุ่มสมบурด์เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2548 ครั้งที่ 2 กับบริษัทไคสตาร์ฯ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2548 และครั้งล่าสุดกับโรงแรมรอยัลคัลลีฟ บีช รีสอร์ท บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) บริษัท ซี.พี. เซเว่นอีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน) บริษัทเทรนไทม์เทสต์ จำกัด และบริษัทกลุ่มเหล็กสหวิริยา จำกัด เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2549 และสถานประกอบการทั้ง 7 แห่ง ได้ยื่นขออนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแล้ว นอกจากนี้ บริษัทซี.พี.ฯ ยังได้ยื่นขอจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพิ่มเติมอีก 5 แห่ง รวมทั้งมีสถานประกอบการที่ขอจดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่หนองบัวลำภูเขต 2 อีก 1 แห่ง (จากรายงานของ สพฐ. 31 สิงหาคม 2548) จึงมีสถานประกอบการที่ขออนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้แล้วรวมทั้งสิ้น 13 แห่ง โดยมีผู้เรียนประมาณ 200 คน

ปัญหาอุปสรรค

- 1) เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบส่วนใหญ่ยังไม่มี ความเข้าใจการจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ และมีกระบวนการ ความยืดหยุ่นในการ

ดำเนินงานน้อย รวมทั้งยังไม่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มาก่อน

2) สถานประกอบการต้องการให้การจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ และให้พนักงานสามารถเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการทำงานให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรได้ รวมทั้งต้องการให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการเป็นไปอย่างรวดเร็ว ตรงกับความต้องการ และไม่ต้องการให้นำกฎระเบียบราชการเข้ามาเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรมีความยืดหยุ่นในการทำงาน โดยมุ่งยึดเป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้เป็นหลัก ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มุ่งให้มีอิสระ ยืดหยุ่น และมีความหลากหลายในการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการและผู้เรียนได้มากที่สุด แต่ในระยะเริ่มแรกยังคงต้องดำเนินการภายใต้หลักสูตรและกฎระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบันไปก่อน

2) ควรส่งเสริมให้สถานประกอบการจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการ รวมทั้งให้พนักงานเทียบโอนประสบการณ์ ความรู้ให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรได้ โดยมีการดำเนินงานที่ยืดหยุ่นเพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้มีความหลากหลายและอิสระในการจัดการศึกษา

4.3 การจัดการศึกษาโดยสถาบันพระพุทธศาสนา

ตามที่ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 แล้ว เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2548 ทำให้มีการโอนย้ายโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ภายใต้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ซึ่งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญศึกษา สำหรับพระภิกษุและสามเณรโดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเป้าหมายเพื่อรองรับเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาหรือมีฐานะยากจนที่เข้ามาบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ให้ศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี ควบคู่ไปกับการศึกษาวิชาสามัญ

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาคั้งนี้จะไม่รวมถึงการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน ที่กำหนดในกฎกระทรวง เป็นการจัดการศึกษาในรูปโรงเรียน/สำนักเรียนที่มีชั้นเรียนชัดเจนนั้น จะจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือเป็นโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพระพุทธศาสนา ตามมาตรา 18(2) ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

6. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT) ในการจัดการศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้

จากสภาพและปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น พอที่จะวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT) ได้ดังนี้

ปัจจัยภายใน ด้านจุดแข็ง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆ ทางสังคมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปศูนย์การเรียนรู้ได้ โดยภาครัฐสนับสนุนวิชาการ เงินอุดหนุน การจัดการศึกษา และการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีในการจัดการศึกษา รวมทั้งได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด
2. ประเทศไทยได้มีแนวคิดการจัดการศึกษาในรูปศูนย์การเรียนรู้และได้มีการจัดศูนย์การเรียนรู้บางประเภทมาก่อนแล้ว ก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
3. ปัจจุบันมีสมาคมบ้านเรียนไทยเป็นองค์กรเครือข่ายที่เป็นรูปธรรม จากการรวมตัวกันของกลุ่มพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ข้อมูล เผยแพร่ สร้างความเข้าใจ แก้ปัญหาแก่ครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถเป็นตัวอย่างการดำเนินงานให้กับศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ได้
4. การส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานประกอบการในรูปศูนย์เรียนรู้ต้นแบบในลักษณะโครงการนำร่อง เป็นการส่งเสริมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน และช่วยลดปัญหาการดำเนินงาน ซึ่งยังไม่เคยทำมาก่อนได้ อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างให้กับสถานประกอบการอื่น รวมทั้งเป็นแนวทางการดำเนินงานสำหรับศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยองค์กรอื่นๆ ได้ด้วย

ด้านจุดอ่อน

1. ศูนย์การเรียนรู้เป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทย ทำให้การสนับสนุนกลุ่มผู้จัดศูนย์การเรียนรู้ยังสามารถดำเนินการได้น้อย และกลุ่มผู้จัดยังไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งในด้านเงินอุดหนุนการศึกษา และการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีที่ควรจะได้รับ ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ครอบครัวที่จัดการศึกษาก็ยังไม่ได้รับสิทธิด้านอื่นๆ ที่รัฐยังไม่ได้ดำเนินการ เช่น สิทธิในการเรียนนิเวศารักษาดินแดน สิทธิในการเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ที่กำหนดให้ใช้ GPA เป็นองค์ประกอบหนึ่ง เป็นต้น

2. ความผันแปรในการจัดโครงสร้างองค์กรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งปรับเปลี่ยนจากหลักการเดิมที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จะดูแลการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ปัจจุบันในทางปฏิบัติทั้ง สพฐ. และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ดูแลเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียนและยังไม่ครอบคลุมถึงสถานศึกษาเอกชนและอื่นๆ นอกจากนี้ความไม่ลงตัวในการจัดโครงสร้างองค์กรของ สพท. ทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงเรื่องใหม่ๆ และขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จึงยังไม่สามารถดำเนินงานตามภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาตามมาตรา 12 ได้เท่าที่ควร

3. ปัญหาสำคัญในการขออนุญาตจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ การอนุมัติแผนการจัดการศึกษา เนื่องจากวิธีการเรียนการสอนของครอบครัว มีลักษณะเป็นการศึกษานอกโรงเรียนรวมกับการศึกษาตามอัธยาศัย จึงจัดทำแผนการเรียนในรูปแบบที่กว้าง เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเท่านั้น ส่วนการเรียนการสอนจะยืดหยุ่นตามธรรมชาติ และความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ขณะที่เจ้าหน้าที่จะยึดติดในรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน จึงต้องการแผนการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐาน สาระ 8 กลุ่มวิชาที่ครบถ้วน ส่งผลถึงการวัดผลการศึกษาที่จะตามมาด้วย ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาโดยสถานประกอบการ ซึ่งขออนุญาตจัดการศึกษาในระดับ ปวช. ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่มีความมั่นใจเนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการจัดอาชีวศึกษามาก่อน

4. ในระดับปฏิบัติยังมีการรับรู้ค่อนข้างน้อยในการปรับเปลี่ยนทัศนคติวัฒนธรรมทางความคิดและการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ จากการเป็นผู้จัดมาเป็นการส่งเสริมสนับสนุนความคิด ความรู้ด้านวิชาการ ประสบการณ์ ให้กำลังใจองค์กรสังคมอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามนโยบายรัฐบาล ทำให้มีปัญหาในการดำเนินงานบ้าง

ปัจจัยภายนอก

ด้านโอกาส

1. กระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ผลักดันให้ประชาชนมีความต้องการมีโอกาสด้านเลือกทางการศึกษามากขึ้น
2. นโยบายรัฐบาลในการเร่งยกระดับการศึกษาของคนไทยให้สูงขึ้น โดยกำหนดให้คนไทยมีการศึกษาเฉลี่ย 9.5 ปี และกำหนดให้ร้อยละ 50 ของกำลังแรงงานมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ภายในปี 2551 ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการการศึกษาจำนวนถึง 18.8 ล้านคน ต้องอาศัยสถานประกอบการร่วมจัดการศึกษา
3. ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้
4. ภาวะที่อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน อาจส่งผลกระทบต่อภาคการศึกษาได้รั้งงบประมาณลดลง กระตุ้นให้เกิดแนวคิดในการระดมสรรพกำลังจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

ด้านความเสี่ยง/ภาวะคุกคาม

1. ภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย ส่งผลกระทบต่อให้ประชาชนมีการใช้จ่ายที่ลดลง รวมทั้งสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กอาจจะรับ/ลดการลงทุนได้ ส่งผลให้ครอบครัวและสถานประกอบการอาจจัดการศึกษาลดลง
2. ศูนย์การเรียนรู้นับเป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทยที่ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และแพร่หลาย ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจและเกิดการใช้ศูนย์การเรียนรู้ในการแสวงหาผลประโยชน์

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในดังกล่าว จึงได้นำไปสู่การกำหนดสาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

สาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

วิสัยทัศน์ สร้างพลังให้บุคคล องค์กรตามมาตรา 12 ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ มีส่วนร่วมจัดศูนย์เรียนรู้ตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ

พันธกิจ 1. ดำเนินการดำเนินงาน เพื่อให้บุคคล องค์กรตามมาตรา 12 มีสิทธิจัดศูนย์การเรียนรู้ และ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริม สนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ 3. เสริมสร้างพลังให้ศูนย์การเรียนรู้เป็นอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เพื่อระดมทรัพยากรจากภาคส่วนในสังคม 4. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในสิทธิที่ศูนย์การเรียนรู้จะได้รับ

เป้าหมาย ภายในปี 2554 ผู้รับบริการทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ และบุคคล องค์กรตามมาตรา 12 ที่พร้อมและประสงค์จะจัดศูนย์การเรียนรู้ ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ในการจัดศูนย์การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ 1 เร่งจัดทำและบังคับใช้กฎกระทรวง แนวปฏิบัติ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และให้ผู้จัดการศึกษาได้รับสิทธิตาม ก.ม.

- เร่งจัดทำกฎกระทรวงที่ยังไม่ได้ประกาศใช้ และปรับปรุงกฎระเบียบที่ประกาศใช้แล้ว
- เร่งกำหนดอัตราการจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดศูนย์การเรียนรู้ จัดทะเบียนแล้ว และวิจัยค่าใช้จ่ายในการจัดศูนย์การเรียนรู้
- ให้ศูนย์การเรียนรู้ได้รับการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีเงินได้กับสถานศึกษาทั่วไป โดยแก้ไขระเบียบที่มีอยู่แล้วให้ครอบคลุมศูนย์การเรียนรู้ และวิจัยแนวทางการลดหย่อน/ยกเว้นภาษี
- ปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ 2 จัดโครงสร้างและการบริหารให้เอื้อต่อศูนย์การเรียนรู้ในรูปเครือข่าย

- จัดให้มีองค์คณะบุคคลที่มีความเข้าใจในศูนย์การเรียนรู้ ดูแลทั้งนโยบายและการปฏิบัติ
- ให้สพฐ.จัดให้มีระบบการประสานงานทั้งใน แนวนิ่งและแนวนอน เพื่อให้คำชี้แนะแก่ศูนย์การเรียนรู้
- ให้มีองค์คณะบุคคลระดับเขตพื้นที่ ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือแก่ศูนย์การเรียนรู้
- ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานและงบประมาณแก่องค์กรเครือข่าย

ยุทธศาสตร์ 3 ส่งเสริม สนับสนุนการจัดศูนย์การเรียนรู้ให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เชื่อมโยงได้กับโรงเรียนทั่วไป เพื่อระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในสังคม

- ให้มีการวิจัยและพัฒนาส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ที่ดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- เผยแพร่และสร้างความเข้าใจกฎกระทรวงที่ประกาศใช้แล้ว และรณรงค์เผยแพร่จัดแบบสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้
- ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้มุ่งส่งเสริมมากกว่าควบคุม
- ให้มีกลไกสนับสนุนสิทธิที่ผู้เรียนควรได้รับ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ครบทุกเขตพื้นที่
- กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร ให้สอดคล้องกับศูนย์การเรียนรู้
- ให้มีกิจกรรมเชื่อมโยงกับโรงเรียนทั่วไป
- สนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้ทำหลักสูตรได้ตามต้องการ
- สนับสนุนการจัดการศึกษาที่เป็นแนวคิดใหม่

ยุทธศาสตร์ 4 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการกำกับ ติดตามผลผู้เรียน และประเมินผล การจัดศูนย์การเรียนรู้

- ให้มีการกำกับติดตาม ประเมินผลการจัดศูนย์การเรียนรู้
- ให้มีการติดตามและประเมินผลผู้เรียน เปรียบเทียบกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั่วไป

7. สารสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่าง ๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

วิสัยทัศน์

เสริมสร้างพลังให้บุคคล องค์กรตามมาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีส่วนร่วมจัดศูนย์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ

พันธกิจ

1. ดำเนินการด้านกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคล องค์กรตามมาตรา 12 มีสิทธิในการจัดการศึกษาทางเลือกและเพื่อให้ผู้จัดการศึกษาได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด
2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงาน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม และอื่นๆ ร่วมมือกันส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้
3. เสริมสร้างพลังให้กับบุคคล องค์กรตามมาตรา 12 ในการจัดการศึกษาทางเลือกอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เพื่อระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
4. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในสิทธิที่จะได้รับในการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้แก่บุคคล องค์กรตามมาตรา 12

เป้าหมาย

ภายในปี 2554 ผู้รับบริการจากศูนย์การเรียนรู้ทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาชาติ และบุคคล องค์กรตามมาตรา 12 ที่พร้อมและประสงค์จะจัดศูนย์การเรียนรู้ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ระยะเวลาดำเนินการ

ปี 2550 -2554

ยุทธศาสตร์และมาตรการ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เร่งจัดทำและบังคับใช้กฎกระทรวง แนวปฏิบัติ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีสิทธิจัดศูนย์การเรียนรู้ และดำเนินการให้ผู้จัดการศึกษาได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งเป็นการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบหลัก
<p>มาตรการ 1.1 เร่งจัดทำกฎกระทรวงตามมาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ยังไม่ได้ประกาศใช้ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชน องค์กรเอกชน บุคคล องค์กรวิชาชีพ และสถาบันศาสนาอื่นๆ รวมทั้งปรับปรุงกฎกระทรวงที่ประกาศใช้แล้ว ให้มีลักษณะเป็นการส่งเสริมมากกว่าการควบคุม และมีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน</p>	<p>สกศ. สป.ศช.</p>
<p>มาตรการ 1.2 เร่งกำหนดอัตราการจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาแก่ศูนย์การเรียนรู้ที่ขอลดทะเบียนแล้วในอัตราที่เหมาะสม พร้อมทั้งจัดให้มีการศึกษาวิจัยค่าใช้จ่ายในการจัดศูนย์การเรียนรู้ เพื่อประกอบการจัดสรรเงินอุดหนุนในระยะต่อไป</p>	<p>สกศ. สป.ศช. กระทรวงการคลัง</p>
<p>มาตรการ 1.3 เร่งดำเนินการให้ศูนย์การเรียนรู้ได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อน/ยกเว้นภาษีทางการศึกษาที่ควรได้รับเช่นเดียวกับสถานศึกษาทั่วไปโดยแก้ไขประกาศกฎ ระเบียบต่างๆ ที่มีอยู่แล้วให้ครอบคลุมศูนย์การเรียนรู้ด้วย และเร่งศึกษาวิจัยแนวทางการลดหย่อนยกเว้นภาษีสำหรับศูนย์การเรียนรู้</p>	<p>สกศ. สป.ศช. กระทรวงการคลัง</p>
<p>มาตรการ 1.4 ปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องที่เป็นอุปสรรค ให้เอื้อต่อการจัดศูนย์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การให้สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่อยู่ในพื้นที่รับจดทะเบียนและดูแลศูนย์การเรียนรู้ได้ นอกเหนือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น</p>	<p>สกศ. สป.ศช. กศน. สอศ.</p>

ยุทธศาสตร์ที่ 2 จัดโครงสร้างและการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัดศูนย์การเรียนรู้ และส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบเครือข่าย

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบหลัก
<p>มาตรการ 2.1 จัดให้มีองค์กรคณะบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในปรัชญา หลักการ การจัดศูนย์การเรียนรู้ ดูแลศูนย์การเรียนรู้ทั้งนโยบายและการปฏิบัติเป็นการเฉพาะ</p>	<p>กระทรวงศึกษาธิการ</p>
<p>มาตรการ 2.2 ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้มีระบบการประสานงานในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ทั้งในแหวดิ่งและแหวนอน เพื่อให้คำชี้แนะแก่ศูนย์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>สพฐ. สพท.</p>
<p>มาตรการ 2.3 ให้มีองค์กรคณะบุคคลในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานการศึกษา นอกโรงเรียน อาชีวศึกษาจังหวัด สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด เป็นต้น และองค์กรเครือข่าย ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนแก่ศูนย์การเรียนรู้</p>	<p>สพฐ. สพท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้จัดศูนย์การเรียนรู้</p>
<p>มาตรการ 2.4 ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานและงบประมาณแก่องค์กรเครือข่ายที่ไม่เป็นหน่วยงานราชการ (เช่น สมาคมบ้านเรียนไทย เป็นต้น) เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ข้อมูล เผยแพร่ สร้างความเข้าใจ แก้ไขปัญหาแก่ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรเครือข่าย ผู้จัดศูนย์การเรียนรู้</p>

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุน ศูนย์การเรียนรู้ให้จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานชาติ มีประสิทธิภาพ และมีความแพร่หลาย รวมทั้งเชื่อมโยงได้กับโรงเรียนทั่วไป เพื่อระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในสังคม

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบหลัก
<p>มาตรการ 3.1 ให้มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ ในลักษณะโครงการนำร่องต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ประเภทต่างๆ และอื่นๆ ที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันรวบรวมและสร้างองค์ความรู้ จัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติ รวมทั้งถอดบทเรียน/ประสบการณ์การ จัดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการเผยแพร่องค์ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับร่วมกัน</p>	<p>สทศ. สพฐ. องค์กรเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้จัดศูนย์การเรียนรู้</p>
<p>มาตรการ 3.2 เผยแพร่และสร้างความเข้าใจในกฎกระทรวงที่ประกาศใช้แล้วแก่กลุ่มผู้จัดศูนย์การเรียนรู้และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเชิญชวนให้เข้าร่วมจัดการศึกษา พร้อมทั้งรณรงค์เผยแพร่การจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบ</p>	<p>กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>
<p>มาตรการ 3.3 เร่งสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกฎกระทรวงและแนวปฏิบัติตามกฎกระทรวงในการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ปรึกษา แนวคิดพื้นฐานการจัดการศึกษาที่อาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ การจัดทำแผนการเรียน และการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ได้ตรงและทันกับความต้องการ</p>	<p>สพฐ. สพท.</p>
<p>มาตรการ 3.4 ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องให้มุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุน มากกว่าการควบคุม กำกับดูแล ตลอดจนผ่อนคลายนโยบายระเบียบต่างๆ เพื่อให้การจัดศูนย์การเรียนรู้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการให้มากขึ้น โดยมีกิจกรรมรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ</p>	<p>สพฐ. สพท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบหลัก
<p>มาตรการ 3.5 จัดให้มีกลไกสนับสนุนจากภาครัฐในการส่งเสริมสิทธิที่ผู้เรียนควรได้รับ และแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น เช่น บัตรประจำตัวนักเรียน ทุนการศึกษา การเรียนรักษาดินแดน การศึกษาต่อ ฯลฯ เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>สพฐ. สพท. องค์กรเครือข่าย ผู้จัดศูนย์การเรียนรู้</p>
<p>มาตรการ 3.6 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกเขตพื้นที่</p>	<p>สพฐ. สพท. กศน.</p>
<p>มาตรการ 3.7 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย หลักการการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้</p>	<p>สพฐ. สพท. ผู้จัดศูนย์การเรียนรู้ องค์กรเครือข่าย</p>
<p>มาตรการ 3.8 สนับสนุนให้มีกิจกรรม/โครงการที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนทั่วไประหว่างศูนย์การเรียนรู้ เช่น “โครงการบ้านเรียน” ขึ้นในโรงเรียนที่มีความพร้อม เพื่อร่วมส่งเสริมหรือร่วมจัดการศึกษากับครอบครัว ในการเรียนร่วมในบางสาระวิชาบางกิจกรรม การใช้ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และสื่ออุปกรณ์การศึกษาที่จำเป็น</p>	<p>สพฐ. สพท. ผู้จัดศูนย์การเรียนรู้ องค์กรเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>
<p>มาตรการ 3.9 เร่งส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้ศูนย์การเรียนรู้จัดทำหลักสูตรได้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง รวมทั้งให้มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการทำงานให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรได้ ตลอดจนสนับสนุนด้านวิชาการอื่นๆ โดยมีระเบียบกฎเกณฑ์ให้น้อยที่สุด</p>	<p>สพฐ. สพท. ผู้จัดศูนย์การเรียนรู้ องค์กรเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>
<p>มาตรการ 3.10 ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นแนวคิดใหม่ๆ ทางการศึกษา และวิธีการใหม่ๆ ในการเรียนการสอน เช่น การเป็นผู้ประกอบการ เป็นต้น</p>	<p>สพฐ. สพท. ผู้จัดศูนย์การเรียนรู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลองค์กรต่างๆ ที่ร่วมจัดศูนย์การเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

มาตรการ	ผู้รับผิดชอบหลัก
<p>มาตรการ 4.1 ให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการจัดศูนย์การเรียนรู้ในมิติต่างๆ เพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด</p>	<p>สกศ. สพฐ. สพท.</p>
<p>มาตรการ 4.2 ให้มีการติดตามและประเมินผลผู้เรียนของศูนย์การเรียนรู้ ทั้งผู้เรียนที่ออกไปทำงานและผู้เรียนที่กลับเข้ามาศึกษาต่อในระบบการศึกษาปกติ รวมทั้งให้มีการเปรียบเทียบกับผู้เรียนในโรงเรียนทั่วไป</p>	<p>สกศ. สพฐ. สพท.</p>

หน้า 44 วาง

ภาคผนวก

หน้า 46 วาง

ด่วนที่สุด
ที่ นร ๐๕๐๖/ ๑๕๖๕๕

เลขรับที่ 4782
วันที่ 7 ส.ค. 2549
เวลา 11:15 น.
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๔๙

เรื่อง (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

อ้างถึง หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ ๐๓๐๒/๒๔๗๐๗ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตามเอกสารแนบท้าย

ตามที่ได้ออกเรื่อง (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ไปเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงการคลัง กระทรวงกลาโหม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงบประมาณได้เสนอความเห็นมาเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วยความละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ลงมติเห็นชอบ (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่างๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ ให้กระทรวงศึกษาธิการรับข้อสังเกตของสำนักงบประมาณไปพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมที่ไม่ขัดกับหลักการในการจัดการศึกษา ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ แล้วให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการ และให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ติดตาม ประเมินผล และรายงานต่อสภาการศึกษา และคณะรัฐมนตรีเป็นระยะๆ ต่อไป

จึงเรียนยืนยันมา ทั้งนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตามบัญชีแนบท้ายทราบด้วยแล้ว

๐๖ ๐๑-๒๕๔๙
นางสิริพร บุญชูพันธ์
1๕ ต.ค. ๒๕๔๙

นางสิริพร บุญชูพันธ์

เลขาธิการสภาการศึกษา
สร.ศษ.
ส่ง
12/12/49

ชื่อ **ท่าหญิง กว**
เพื่อโปรดทราบ
ส่งหน่วยงาน
โปรดพิจารณา

13 ธ.ค. 49
รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี
โทร. ๐ ๒๒๕๐ ๕๐๐๐ ต่อ ๓๓๓
โทรสาร ๐ ๒๒๕๐ ๕๐๖๕ (บริเวณครุฑ จันทวนิช)
www.cabinet.thai.go.th

ขอแสดงความนับถือ

สุว -
(นายสุรชัย ภูประเสริฐ)

รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

12 S.A. 2549

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
วันที่ 4 ธ.ค. ๒๕๔๙
วันที่ 19 ธ.ค. ๒๕๔๙
เวลา

นาย สป./สกศ./สพฐ./สกอ./ส
พร
(นายวิจิตร ศรีสอาน)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
12 S.A. 2549

รายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แจ้งเรื่อง (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรทางสังคมต่าง ๆ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ให้ทราบ ดังนี้

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๔. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๕. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน
๖. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๗. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๘. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๙. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๐. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

หน้า ๑๖

เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒ กันยายน ๒๕๔๗

กฎกระทรวง

ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

พ.ศ. ๒๕๔๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

“จัดการศึกษา” หมายความว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวแก่ผู้เรียน

“ครอบครัว” หมายความว่า บิดามารดา หรือบิดาหรือมารดาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ผู้จัดการศึกษา” หมายความว่า บุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากครอบครัวนั้น ให้จัดการศึกษา

“ผู้เรียน” หมายความว่า บุตรหรือบุคคลผู้อยู่ในปกครองของครอบครัว

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อ ๒ ให้ครอบครัว ซึ่งประสงค์จะจัดการศึกษายื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาต่อสำนักงาน
คำขออนุญาตตามวรรคหนึ่ง ต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อ ชื่อสกุลของครอบครัว

(๒) ชื่อ ชื่อสกุลของผู้เรียน

หน้า ๑๗

เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒ กันยายน ๒๕๕๗

(๓) สำเนาหรือภาพถ่ายทะเบียนบ้านของครอบครัวและผู้เรียน

(๔) ที่ตั้งและแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา

(๕) สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษา ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าของผู้จัดการศึกษา เว้นแต่ผู้จัดการศึกษาผ่านการประเมินโดยสำนักงานว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

(๖) ระดับและประเภทการจัดการศึกษา

(๗) แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ข้อ ๓ ให้สำนักงานเสนอคำขออนุญาตจัดการศึกษาให้คณะกรรมการพิจารณาโดยเร็วและแจ้งผลการพิจารณาคำขออนุญาตจัดการศึกษาแก่ครอบครัวที่ยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับคำขออนุญาตจัดการศึกษาตามข้อ ๒

ข้อ ๔ ในกรณีที่สำนักงานเห็นว่า ครอบครัวที่ได้รับอนุญาตจัดการศึกษาใด ไม่จัดการศึกษา ตามแผนการจัดการศึกษาตามข้อ ๒ (๗) ให้สำนักงานแนะนำให้ครอบครัวนั้นปรับปรุงการจัดการศึกษา ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากครอบครัวดังกล่าวไม่ดำเนินการตามคำแนะนำ ให้สำนักงานเสนอต่อ คณะกรรมการ เพื่อพิจารณาให้ครอบครัวนั้นเลิกจัดการศึกษา

ข้อ ๕ ให้ครอบครัวดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักเกณฑ์และ วิธีการวัดผลและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำรายงานการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอน และสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ตามที่สำนักงานกำหนดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ข้อ ๖ ให้สำนักงานจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านการวัดผลและประเมินผลตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานแจ้งให้ครอบครัว จัดให้มีการเรียนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนนั้น และจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลใหม่ภายในระยะเวลาที่ สำนักงานกำหนด

ข้อ ๗ ให้สำนักงานออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ผ่านการวัดผล และประเมินผลตามข้อ ๖

หน้า ๑๘

เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒ กันยายน ๒๕๕๗

- ข้อ ๘ การเลิกจัดการศึกษาโดยครอบครัวอาจมีได้ในกรณีดังต่อไปนี้
- (๑) สำนักงานมีคำสั่งให้เลิกจัดการศึกษาตามคำขอของครอบครัว
 - (๒) คณะกรรมการมีมติให้เลิกจัดการศึกษาตามข้อ ๔

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

อดิศักดิ์ โพธารามิก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ บัญญัติให้ครอบครัวมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

หน้า ๑๕

เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒ กันยายน ๒๕๕๗

กฎกระทรวง

ว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้

พ.ศ. ๒๕๕๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

“ศูนย์การเรียนรู้” หมายความว่า สถานที่เรียนที่สถานประกอบการจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎกระทรวงนี้

“บุคคลที่เกี่ยวข้อง” หมายความว่า คู่สมรส ผู้สืบสันดาน หรือบุตรบุญธรรมของลูกจ้างบุคคลที่อยู่ในความดูแลของสถานประกอบการ รวมถึงบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ใกล้สถานประกอบการที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“บุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้” หมายความว่า ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ ผู้บริหารสถานประกอบการ รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศและการบริหารการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานประกอบการนั้นตั้งอยู่ในเขตพื้นที่

ข้อ ๒ ให้สถานประกอบการมีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ลูกจ้างและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของสถานประกอบการนั้น

หน้า ๒๐

เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒ กันยายน ๒๕๕๗

ข้อ ๓ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ให้เจ้าของสถานประกอบการยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อสำนักงาน
ข้อ ๔ เมื่อสำนักงานได้รับคำขอตามข้อ ๓ ให้แจ้งสถานประกอบการจัดทำแผนการจัดการศึกษา
ของศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับสำนักงานหรือสถานศึกษาที่สำนักงานมอบหมาย

แผนการจัดการศึกษาต้องมีรายการอย่างน้อยดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศูนย์การเรียนรู้
- (๒) วัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้
- (๓) ที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้
- (๔) รูปแบบการจัดการศึกษา
- (๕) ระดับการศึกษาที่จัด
- (๖) หลักสูตร
- (๗) ระบบประกันคุณภาพภายใน
- (๘) บุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้
- (๙) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้

ข้อ ๕ เมื่อสำนักงานให้ความเห็นชอบกับแผนการจัดการศึกษาตามข้อ ๔ แล้ว ศูนย์การเรียนรู้
จึงจะดำเนินการจัดการศึกษาได้

ข้อ ๖ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนการจัดการศึกษาที่สำนักงานได้ให้ความเห็นชอบแล้วต้องได้รับ
อนุญาตจากสำนักงาน

ข้อ ๗ ศูนย์การเรียนรู้อาจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษา
นอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ เพื่อให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว สนองตอบวัตถุประสงค์
ของศูนย์การเรียนรู้

ข้อ ๘ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ตามแผนการจัดการศึกษาตามข้อ ๔
วรรคสอง (๕) อย่างน้อยต้องกำหนดให้คณะกรรมการประกอบด้วยเจ้าของสถานประกอบการ หรือ
ผู้แทน ผู้แทนลูกจ้าง และผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ ๙ ให้คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการศึกษา
ของศูนย์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานประกอบการและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษา รวมทั้ง
ส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ดูแลระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน
การศึกษา

หน้า ๒๑

เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒ กันยายน ๒๕๕๗

ข้อ ๑๐ ให้ศูนย์การเรียนรู้นอกหลักสูตรการศึกษาแก่ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้
ว่าได้ศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๑๑ ให้สำนักงานให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้ความรู้ ส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิชาการ
ด้านการบริหาร ด้านการจัดการศึกษา และด้านอื่นแก่ศูนย์การเรียนรู้ รวมทั้งให้การพัฒนาทักษะความรู้
ความสามารถแก่บุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
แก่ผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบโอนผลการเรียน
การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

ข้อ ๑๒ ให้ศูนย์การเรียนรู้ได้รับสิทธิประโยชน์ด้านเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษา
และได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและสิทธิประโยชน์อื่น ทั้งนี้ ตามที่
กฎหมายกำหนด

ข้อ ๑๓ ศูนย์การเรียนรู้เลิกด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) สำนักงานอนุญาตให้เลิกตามคำขอของเจ้าของสถานประกอบการ

(๒) สำนักงานมีคำสั่งให้เลิกเพราะเหตุที่ศูนย์การเรียนรู้หยุดดำเนินการเกินกว่า ๑ ปี โดยไม่มี
เหตุอันสมควร หรือการดำเนินการของศูนย์การเรียนรู้ขัดต่อวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้ ขัดต่อกฎหมาย
เป็นภัยต่อเศรษฐกิจหรือความมั่นคงของประเทศ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี
ของประชาชน

เมื่อมีการเลิกศูนย์การเรียนรู้ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้สำนักงานแจ้งเป็นหนังสือให้สถานประกอบการ
ทราบภายในสามสิบวัน และให้เจ้าของสถานประกอบการรวบรวมหลักฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
กับการศึกษาของศูนย์การเรียนนั้นมอบให้แก่สำนักงาน

ข้อ ๑๔ การเลิกศูนย์การเรียนรู้ ให้เจ้าของสถานประกอบการร่วมกับสำนักงานจัดหาศูนย์การเรียนรู้อื่น
ให้แก่ผู้เรียน แต่ไม่ตัดสิทธิผู้เรียนที่จะสมัครเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้หรือสถานศึกษาอื่น

ข้อ ๑๕ ให้สำนักงานเรียกคืนเงินอุดหนุนหรือเงินช่วยเหลือต่างๆ จากรัฐที่ยังเหลืออยู่ในรอบปี
จากศูนย์การเรียนรู้ที่เลิกตามข้อ ๑๓ เพื่อนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

อดิศักดิ์ โพธารามิก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หน้า ๒๒

เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒ กันยายน ๒๕๕๗

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ บัญญัติให้สถานประกอบการมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉะนั้น เพื่อให้สถานประกอบการที่มีความประสงค์และความพร้อมที่จะเข้ามาช่วยเหลือรัฐในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับลูกจ้างหรือบุคคลทั่วไปในสถานศึกษา ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยรัฐจะส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในรูปแบบอื่น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

หน้า ๑๘

เล่ม ๑๒๒ ตอนที่ ๕๔ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘

กฎกระทรวง

ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยสถาบันพระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๒๕๕๘

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

“โรงเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

“สำนักศาสนศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมหรือพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

“สำนักเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมหรือพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ซึ่งเป็นสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและสำนักเรียนคณะจังหวัดตามที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

หน้า ๑๕

เล่ม ๑๒๒ ตอนที่ ๕๔ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘

ข้อ ๒ ให้สถาบันพระพุทธศาสนามีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่พระภิกษุและสามเณร
ในโรงเรียน สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน

การจัดตั้ง ยุบ รวม เลิกและการดำเนินการของโรงเรียน สำนักศาสนศึกษา หรือสำนักเรียน
ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

ข้อ ๓ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา แบ่งเป็นระดับ ดังต่อไปนี้

(๑) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

(๒) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ได้จัด
ให้แก่พระภิกษุและสามเณร ซึ่งมีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หกหรือเทียบเท่า และได้ศึกษา
วิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดโดยคำแนะนำ
ของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่แบ่งเป็นระดับ ดังต่อไปนี้

(ก) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(ข) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ชั้นเปรียญธรรม ๓ ประโยค เป็นการศึกษา
ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อ ๔ ให้โรงเรียน สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน ได้รับการสนับสนุนในด้านวิชาการ
และเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษา

ข้อ ๕ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียน สำนักศาสนศึกษา หรือสำนักเรียนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ ส่งเสริม
สนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พระปริยัติธรรม
แผนกธรรม และพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

ข้อ ๖ ให้มีคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการสำนักศาสนศึกษา และคณะกรรมการ
สำนักเรียน ทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน
แล้วแต่กรณี ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และมหาเถรสมาคม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพ
และมาตรฐานการศึกษา

หน้า ๒๐

เล่ม ๑๒๒ ตอนที่ ๕๔ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘

องค์ประกอบ จำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ตลอดจนการประชุมและการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการสำนักศาสนศึกษา และคณะกรรมการสำนักเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบที่มหาเถรสมาคมกำหนด

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘

อดิษฐ์ โปธารามิก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ บัญญัติให้สถาบันศาสนามีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งสถาบันพระพุทธศาสนาถือเป็นสถาบันศาสนา ดังนั้น เพื่อให้สถาบันพระพุทธศาสนาสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและมหาเถรสมาคมได้ โดยรัฐจะส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถาบันพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุและสามเณรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในรูปแบบอื่น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้